

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety Bratislava
Detašované pracovisko bl.Ladislava Batthyány - Strattmanna
Gabčíkovo

Haulikov Inštitút Trnava

Moravsko - slezská křesťanská akademie Brno, Česká republika

DIES ACADEMICUS IV.

Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie

BILANCIA, VZÁJOMNOSŤ, APLIKÁCIA

Kecskemét, Maďarsko 9.apríla 2016

Resumé a zostavovatelia zborníka:

- Dr.h.c.mult. doc. PhDr. PaedDr. ThLic. György Herdics, PhD, MBA, LL.M – mim.prof.
- doc. JUDr. Jana Vallová, PhD
- doc. ThLic. Mgr. Pavol Zemko, Th. D., Ph.D.h.c., O.C.H.

Vedecký výbor:

- J.Exc. Mons. ThDr. Balázs Bábel, arcibiskup – metropolita, Maďarsko
- prof. Ing. Miriam Bitterová, PhD
- prof. MUDr. Mária Czellariková
- prof. Mgr.art. Božidara Turzonovová, PhD
- Dr.h.c.mult. prof. Dr.hab. Paweł Stanisław Czarnecki, PhD, MBA – Poľská republika
- Dr.h.c.mult. doc. PhDr. PaedDr. ThLic. György Herdics, PhD, MBA, LL.M – mim. prof.
- Dr.h.c. doc. Ing. Ján Jasovský, PhD
- Dr.h.c. Ing. Tibor Mikuš, PhD
- doc. Ing. Ján Bitter, PhD
- doc. Dr. Jan Popelka, CSc – Česká republika
- doc. JUDr. Jana Vallová, PhD
- doc. PhDr. Marta Vaverčáková, PhD, MPH
- doc. ThLic. Mgr. Pavol Zemko, Th. D., Ph.D.h.c., O.C.H.

Organizačný výbor:

- PhDr. Denis Marko, PhD
- PhDr. Mária Marková, PhD
- PhDr. Mária Mešťánková, PhD
- Ing. Jana Černá, PhD
- PaedDr. PhDr. Martin Klement
- PhDr. Szilvia Buzalová
- PhDr. Anja Mustagrudič
- PhDr. Lenka Pavlíková
- PhDr. Róbert Ťapušík
- Bc. et Bc. Erik Javorský
- Bc. Viktor Valla

Recenzenti zborníka z konferencie:

- prof. Mgr. Art. Božidara Turzonovová, PhD
- doc. PhDr. Marta Vaverčáková, PhD, MPH

Technická spolupráca na zborníku:

- Ivona Matúšová, O.C.H.

Za obsah konferenčných príspevkov zodpovedajú samotní autori; text neprešiel jazykovou úpravou.

Program konferencie:

10.00 zahájenie a príhovory hostí

10.30 prednášky

- Prof. Ing. Miriam Bitterová, PhD, Slov – Mart Trebatice: *Ekonomická a sociálna bilancia študijných programov vysokých škôl v kontexte národného projektu SR „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“*
- PhDr. Lenka Pavlíková, Štátny archív Bratislava: *Druhý vatikánsky koncil a jeho odraz na Slovensku*
- Dr.h.c.mult. doc. PhDr. PaedDr. ThLic. György Herdics, PhD, MBA, LL. M – mim.prof. + doc. JUDr. Jana Vallová, PhD, Ministerstvo vnútra SR + doc. ThLic. Mgr. Pavol Zemko, Th. D., Ph.D.h.c., O.C.H., Haulikov inštitút – Detašované pracovisko bl. Ladislava Batthyány – Strattmanna Gabčíkovo Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety Bratislava: *Uskutočňovanie Druhého vatikánskeho koncilu a „Mimoriadne jubileum“ 1966 v Československej republike*

12.00 diskusia a záver

EKONOMICKÁ A SOCIÁLNA BILANCIA ŠTUDIJNÝCH PROGRAMOV VYSOKÝCH ŠKÔL V KONTEXTE NÁRODNÉHO PROJEKTU SR „VYSOKÉ ŠKOLY AKO MOTORY ROZVOJA VEDOMOSTNEJ SPOLOČNOSTI“

Economic and Social Balance of Tertiary Study Programs in the Context of the Slovak National Project „Universities as Engines of the Knowledge Society Development“

Miriam Bitterová

Abstrakt

Otázka vzdelávania a učenia získala svoje miesto v politickom arzenáli Európskej únie len v období posledných pätnástich rokov, ale od toho času sa dostala takpovediac jedným švihom do centra pozornosti politických rozhodcov. Vyostrenie sa globálneho ekonomického súperenia a príliš veľké očakávania od vedecko-technologického rozvoja, neuveriteľným spôsobom prehodnotili kvalitu poznania, zručností a prispôbovacích zručností a taktiež kvalitu ľudského potenciálu, ktorý sa posudzuje ako východisko možných kompetencií a ktorý je dôležitou súčasťou schopnosti uplatniť sa. Nie náhodou sa z teoretických a praktických otázok súvisiacich s kvalitou vzdelávacích systémov, ich dostupnosťou a účinnosťou vyrástla z národnoštátnej otázky urgentná spoločenská problematika. Vláda SR si uvedené uvedomuje a snaží sa o čo najlepšie vzdelávanie celej spoločnosti s takou školskou politikou ktorá by bola na jednej strane adekvátne dotovaná a na druhej strane vzdelanostne i ekonomicky efektívna. V tomto článku sa zameriavame na bilanciu študijných programov vysokých škôl a univerzít SR z hľadiska zlepšenia vzdelávania študentov a ich následného zaradenia do pracovného procesu z pohľadu riešení Národného projektu „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“.

Kľúčové slová

Študijné programy VŠ, ekonómia vzdelávania, uplatnenie absolventov, absolventská nezamestnanosť, Slovenská republika

Abstract

Issue of education and learning has gained an important position in the political arsenal of the European Union only in the last fifteen years, but since that time it has become an integral part of all political decision makings. Increasing global economy competition and too high expectations from the

science and technology development reassessed in an incredible way quality of knowledge, skills and adaptation abilities as well as the quality of human potential, which is considered as a basis of possible competences and which is an important part of the ability to find employment. It is not by chance that from the theoretical and practical questions related to the quality of education systems, their accessibility and efficiency have turned from the national matters to the urgent social issues. Slovak Government is aware of these facts and tries to assure the best education for the whole society applying such education policy which would be on the one hand adequately subsidized and, on the other hand, educationally and economically efficient. The article is focused on the balance of the higher education institutions study programs in term of the improvement of students' learning achievements improvement and their consequent inclusion into the working process from the point of view of the national project „Universities as the Engines of the Knowledge Society Development“.

Key words

Universities study programs, economy of education, enforcement of the graduates, employment of graduates, Slovak republic

Úvod

Vytvorenie vhodných podmienok vzdelávania je základom adaptačnej stratégie v rýchlo sa meniacom svete a dôležitou podmienkou rozvoja jednotlivých štátov a kohézie ich regiónov. Úspešná národná stratégia rozvoja ľudského kapitálu a tým i spoločnosti, vyžaduje investovať do vzdelávania. Viacerý uznávaný ekonómovia (napr. Kotler, Becker, Sedlák, Polónyi, Schulz, Tímár) potvrdzujú skutočnosť, že náklady na vzdelávanie predstavujú relatívne malý objem prostriedkov v porovnaní s tým, čo vytvoria kvalifikovaní ľudia v priebehu celej svojej ekonomickej činnosti. Všetky analýzy príčin chudoby, sociálnej exklúzie a nerovnoprávnosti na trhu práce vychádzajú v prvom rade z nízkej úrovne dosiahnutého vzdelania jednotlivca, jeho nerozvinutých zručností a nízkej kvalifikácie, až potom z miesta bydliska a ďalších faktorov.

V súčasnosti investovanie do rozvoja ľudského kapitálu predstavuje najdôležitejší prvok pri tvorbe a rozvoji spoločensko-ekonomického statusu, lebo stupeň dosiahnutého vzdelania a postavenie na trhu práce priamo úmerne reflektujú výšku príjmov i kvalitu života. Významným prostriedkom na zvyšovanie hodnoty ľudského kapitálu je zvyšovať kvalitu celého školského systému. Podporuje sa zmysluplnosť učenia s hlavným dôrazom na využitie v praxi a globálne myslenie s uplatnením v celej šírke pracovného trhu EÚ. Jednou z kvalitných aktivít na zlepšenie vzdelávania a následného pracovného zaradenia študentov v SR je aj národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“, ktorý tu zhodnocujeme z hľadiska

ekonómie vzdelávania a čiastočne i sociálnej bilancie. Keďže vzdelanie je v Európskej únii vysoko cenené ako jeden z hlavných faktorov napredovania a úspechu, je v budúcnosti predpoklad podpory takých študijných programov ktoré študenti, ako budúci zamestnanci i podnikatelia, plne využijú v pracovnom procese a budú plne zaraditeľný a vhodný na určené pracovné pozície.

Efektivitu študijných programov vysokých škôl je síce možné zmerať konkrétnymi ekonomickými parametrami (počet zamestnaných a nezamestnaných absolventov jednotlivých VŠ, výšky finančného ohodnotenia a ďalších) ktoré sa dajú zistiť a štatisticky vyhodnotiť. Avšak táto úloha je náročná a až doteraz nebola plne realizovaná. Preto oceňujeme Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“, ktorý v súčinnosti s väčšinou vysokých škôl a univerzít a verejných inštitúcií SR, rieši z hľadiska ekonómie vzdelávania dve dôležité úlohy.

V prvom rade reaguje a snaží sa nájsť riešenie na nedostatočné zosúladenie prípravy študentov vysokých škôl s potrebami trhu práce (s presným určením ich kvalifikácie a potrebného vzdelania), a zároveň počtov absolventov potrebných k jednotlivým odvetviam národného hospodárstva. Druhou úlohou je posilnenie praktickej prípravy študentov tých študijných programov, ktoré sú previazané na podnikovú sféru, s dôrazom na oblasti s vyššou pridanou hodnotou pre ekonomiku Slovenskej republiky.

Práve určenie možných perspektívnych oblastí a spracovanie kvalifikovanej prognózy z hľadiska konkrétneho prepojenia obsahov a foriem vzdelávania na vysokých školách s podnikovou praxou, je nosnou myšlienkou uvedeného, kvalitne spracovaného projektu.

Hlavné aspekty ekonomickej a sociálnej efektivity vzdelávania s prihliadnutím na Národný projekt SR „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“

Ekonomia vzdelávania je súčasťou ekonómie a zároveň samostatnou vednou disciplínou medzi pedagogikou a ekonomikou, ktorá sa zaoberá optimálnymi ukazovateľmi rozvoja výchovy z ekonomického hľadiska. Kládie si tieto základné otázky: koho vzdelávať, akými metódami a formami vzdelávať, aký obsah vzdelania poskytovať, aké množstvo vzdelania poskytovať, aká časť verejných a súkromných zdrojov má byť použitá na vzdelávanie, ako prijímať rozhodnutia o vzdelávaní. Ekonomia vzdelávania vo svojej podstate zahŕňa dve hlavné problematiky:

- vzťahy medzi vzdelaním – kvalifikáciou ľudí a ich uplatnením na trhu práce;
- záležitosti týkajúcich sa financovania školstva a efektívnosti prostriedkov vynakladaných na vzdelávanie.

V súčasnosti investovanie do rozvoja ľudského kapitálu predstavuje najdôležitejší prvok pri tvorbe a rozvoji spoločensko-ekonomického postavenia

(statusu) jednotlivca, ale aj jednotlivých spoločností. Stupeň dosiahnutého vzdelania i požadovaných zručností, a postavenie na trhu práce priamo úmerne reflektujú výšku príjmov i kvalitu života. Ekonomický rast tak úzko súvisí s pozitívnou synergiou medzi dosiahnutou hodnotou ľudského kapitálu na jednej strane a úspešnou implementáciou novonadobudnutých znalostí na strane druhej.

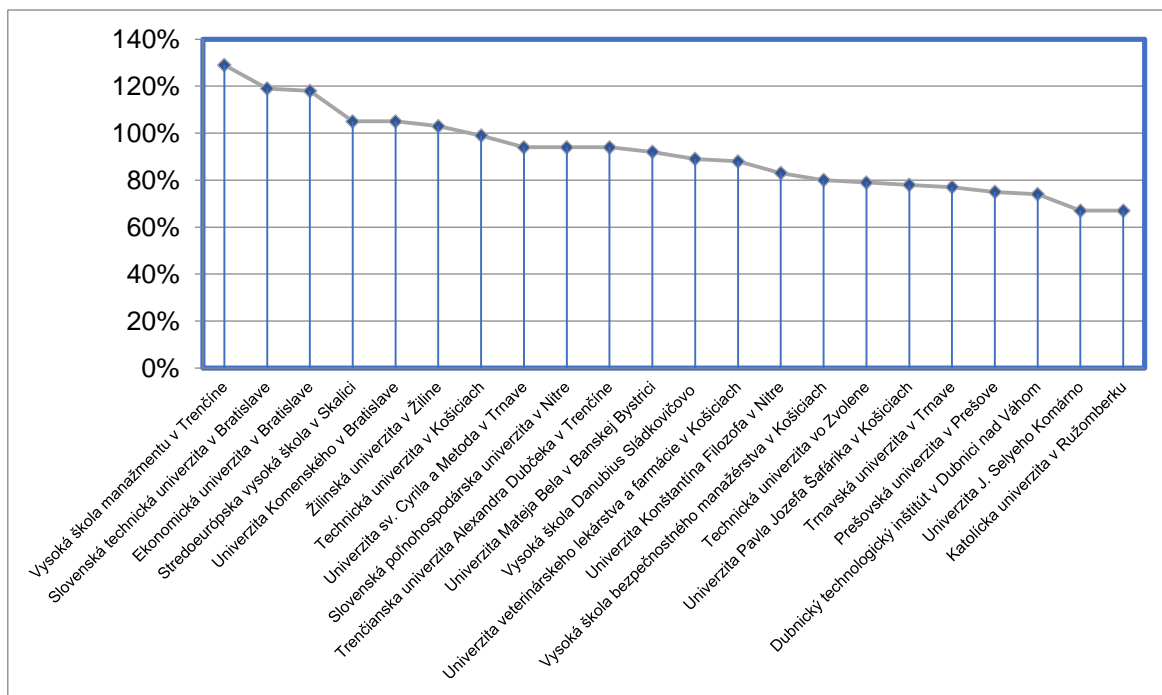
Keď chceme skúmať efektívnosť vzdelania je potrebné si všeobecne vymedziť a kategorizovať čo najviac možných úžitkov vzdelania. Sú dve hlavné skupiny týchto úžitkov:

- v ekonomickej pôsobnosti – zlepšenie kvalitatívnych i kvantitatívnych výsledkov pracovného procesu t.j. zvyšovanie produktivity práce, čo produkuje zvýšenú tvorbu úžitkových hodnôt;
- neekonomické účinky sa prejavujú vo formovaní osobností, vytváranie adekvátnej sociálno-kultúrnej štruktúry spoločnosti, zvyšovanie jej úrovne a schopností riešiť krízové situácie.

Z tohto hľadiska sa študenti o svojom vzdelaní a pracovnej príprave sa rozhodujú nielen na základe porovnania ekonomických výnosov a nákladov, ale i neekonomických pridaných hodnôt. Výnosy majú podobu vyššieho príjmu, lepšieho kultúrno-spoločenského postavenia, zamestnaneckého statusu a ďalších nefinančných ziskov jednotlivca – akým je napríklad sebarealizácia. Na druhej strane náklady predstavujú náklady obetovanej príležitosti, teda hodnotu ušlého zisku (čo môžu zarábať počas doby štúdií a nasledujúceho vzdelávania) v podobe „strateného času“, či dodatočných nákladov spojených s aktivitami, ktoré majú zvýšiť hodnotu osobného kapitálu a tým i lepšej budúcnosti.

Zo zorného uhla ekonomických úžitkov, v grafe číslo jedna, sa môžeme pozrieť na výsledky porovnania vybraných univerzít a vysokých škôl na Slovensku z hľadiska celkových pracovných príjmov absolventov (súčet hlavného a vedľajších príjmov). Ukazovateľ vyjadruje percentuálny pomer medzi skutočným a modelovým (spriemerovaným) celkovým príjmom, ktorý absolventi dosiahli. Z grafu je badateľné, ktoré univerzity vychovávajú úspešnejších absolventov z hľadiska finančného ohodnotenia.

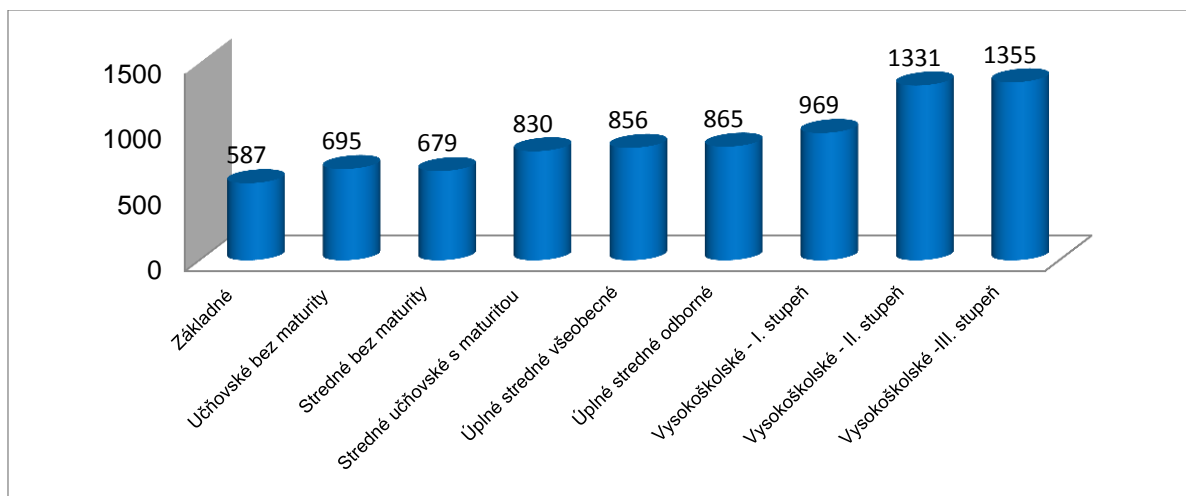
Slovensko patrí ku krajinám s nižším podielom vysokoškolsky vzdelanej populácií v EU, a z toho vyplýva aj súčasný (ešte stále značný) dopyt po tejto pracovnej sile. Úspešnosť absolventov vysokých škôl sa posudzuje podľa ich schopnosti uplatniť sa na trhu práce, a vyhnúť sa tak evidencii na úrade práce po skončení štúdia v prípade nezamestnanosti.

Graf 1 Celkové pracovné príjmy u absolventov vybraných VŠ – percentuálny pomer (roky 2008 až 2014)

Zdroj: Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ etapa č.3 (kapitola 6.2.28, príloha č. 10.6.2.28) – vlastné spracovanie

V správach MŠVVŠ SR za roky 2012, 2013 a 2014 sa uvádza, že priemerne viac ako 90 % z celkového počtu absolventov je v evidenciách o zamestnanie kratšie ako pol roka a môžeme konštatovať, že uplatniteľnosť absolventov na trhu práce je vysoká. Pracovníci s vysokoškolským vzdelaním majú v priemere o 70 – 85% vyššie platové ohodnotenie v porovnaní s pracovníkmi so stredoškolským vzdelaním (viď graf číslo 2). Keď sa na dané pozeráme z hľadiska ekonomických úžitkov vyššie finančné ohodnotenie pracovníkov s vysokoškolským vzdelaním a z hľadiska neekonomických úžitkov zas uspokojenie z rýchleho nájdenia práce, je silným lákadlom k štúdiu.

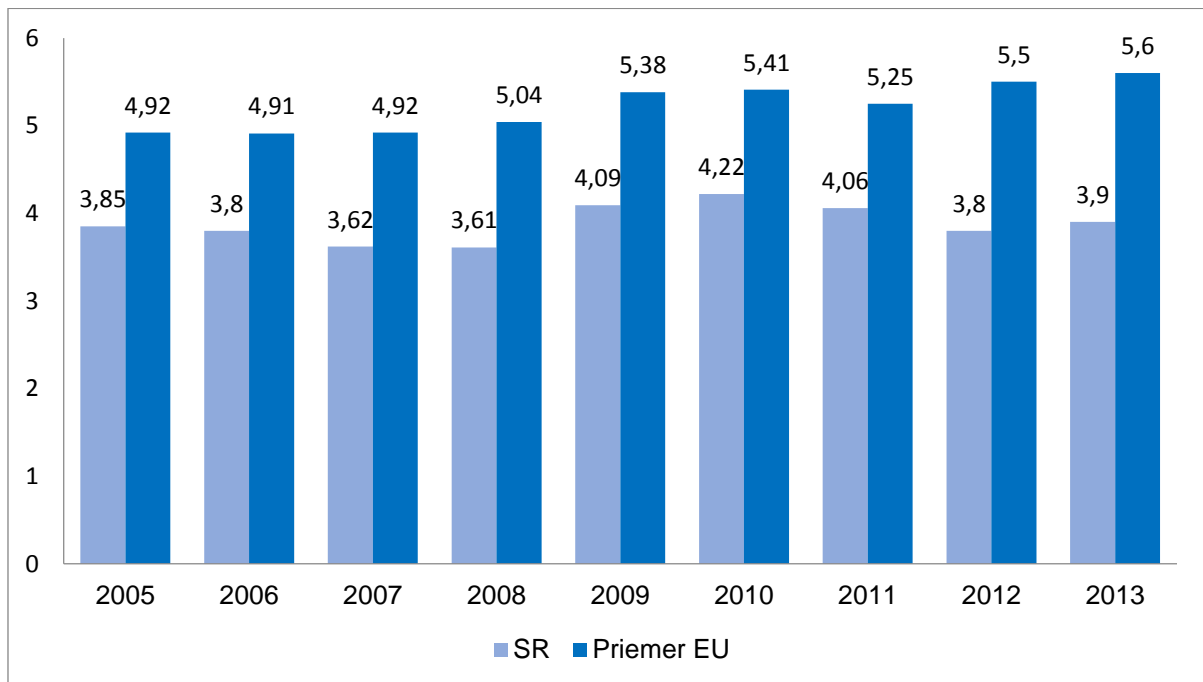

Graf 2 Priemerná nominálna mesačná mzda na Slovensku podľa typu vzdelania v Eur (rok 2013) Zdroj: Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ etapa č.2 (kapitola 3.2.9) –vlastné spracovanie

Investovanie do osobného vedomostného kapitálu by malo byť v konečnom dôsledku prejavom individuálnych rozhodnutí uskutočnených aj na základe porovnania výnosov a nákladov. Je obvyklým javom, že ľudia majú v priebehu pracovného života niekoľko zamestnaní. Avšak pracujúci ktorý majú vyššie vzdelanie sa vedia lepšie vyrovnat' s rôznym druhom prekážok a so zmenou orientácie pracovného zaradenia ako tí, ktorí túto výhodu nemajú. Tiež tí ktorý mali možnosť a boli vzdelávaní na VŠ nielen teoreticky, ale aj v praktických činnostiach majú lepšiu nástupnú pozíciu hneď na začiatku kariérneho rastu v akomkoľvek odvetví hospodárstva.

Vzdelávanie z národno-hospodárskeho aspektu je potrebné chápať nielen ako službu verejnosti, ale aj ako predpoklad rozvoja spoločnosti. Z tohto vychádza aj koncepcia školskej politiky štátu, ktorá definuje a rozvíja ciele a úlohy, obsahové zameranie, organizáciu a prostriedky vzdelávania na jednotlivých druhoch a typoch škôl. Zo zorného uhlu ekonómie vzdelávania má byť školská politika, v celej šírke od základných až po vysoké školy, zameraná na presadzovanie spoločenských záujmov a potrieb, na tvorbu priorít a zásadných rozhodnutí v inštitúciách školstva a kultúry a v nadväznosti na to musí adekvátne stanoviť prerozdeľovanie ekonomických prostriedkov vzdelávacím organizáciám a inštitúciám.

Napriek tomu, že sme uviedli že lepšie vzdelávanie priamo súvisí s rozvojom spoločnosti musíme s ľútosťou konštatovať, že podiel celkových verejných výdavkov na vzdelávanie a školstvo je však v SR v percentách HDP dlhodobo pod priemerom EÚ, na čo nám poukazuje graf číslo 3.

Graf 3 Celkové verejné výdavky na vzdelávanie a školstvo v % HDP (roky 2005 – 2013) Zdroj: Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ etapa č.2 (kapitola 3.1.3.) + údaje EU SAV – vlastné spracovanie

Z vyššie uvedeného vyplýva, že Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“, ktorý rieši východiská zosúladienia prípravy absolventov vysokých škôl s potrebami trhu práce SR a súčasne intervenuje do posilnenia praktickej prípravy študentov, je veľmi vhodným nástrojom pre nasmerovanie správneho fungovania školskej politiky štátu a podporuje terajšiu snahu Slovenska na adekvátne vzdelávanie absolventov VŠ. Reaguje na trizvy fakt, že na Slovensku, i v mnohých ďalších krajinách Európskej únie, rastie počet nezamestnaných absolventov vysokých škôl i napriek rôznym iniciatívam na úrovni EU i SR pre zastavenie tohto negatívneho trendu.

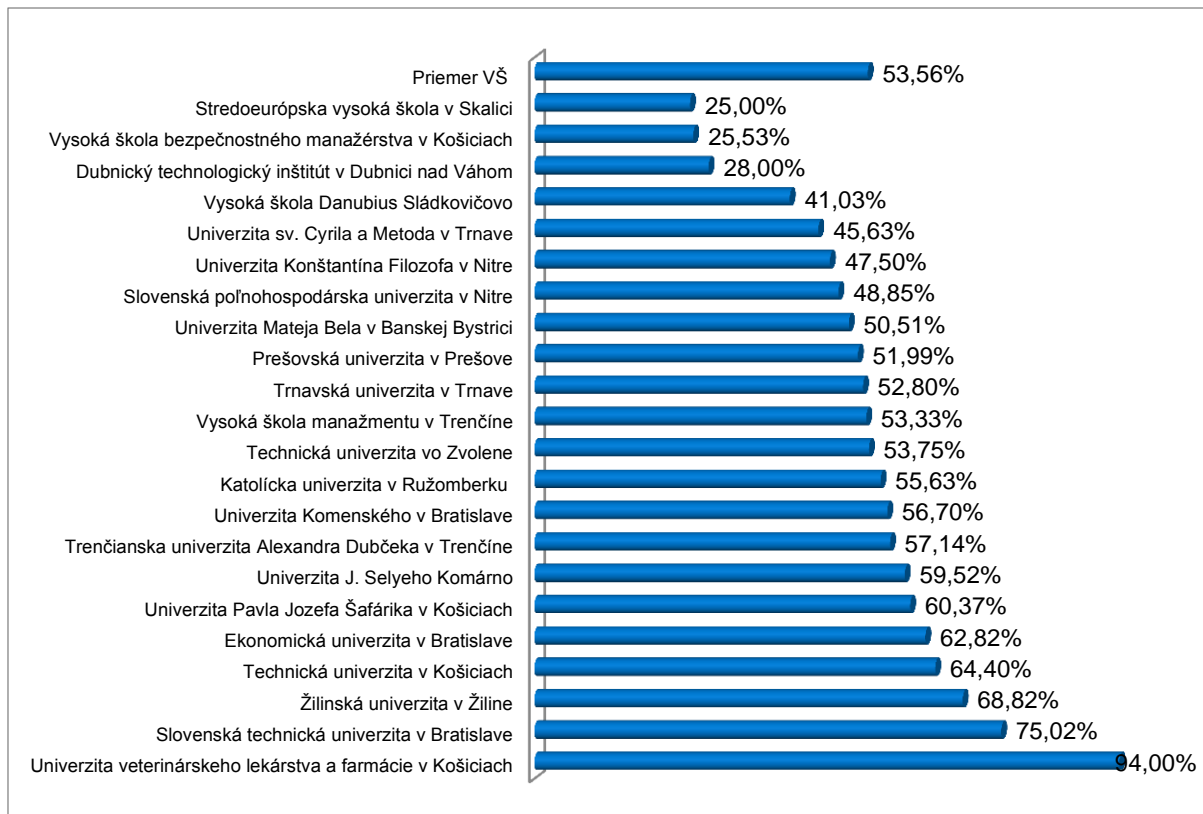
Väčšina organizácií i podnikateľov v Slovenskej republike si uvedomuje potrebu zvyšovania hodnoty vlastného ľudského kapitálu t.j. personálu podniku, či už manažérskej, alebo výrobnjej zložky. Každý zamestnávateľ sa snaží získať takých pracovné sily a spolupracovníkov, ktorý budú dobre pripravený na svoje posty i ako aj na neustále sa meniace trhové prostredie (napr. na modifikácie zákonov, či výrobných postupov a prostriedkov, na ktoré je nutné včas a adekvátne reagovať). Mnohý z nich avšak poukazujú práve na nedostatočnú praktickú prípravu študentov VŠ a tým i nespôsobilosť zaujať adekvátne pracovné miesto hneď po ukončení VŠ. I keď existujú príklady dobrej praxe (napr. prepojenie lekárskeých VŠ s fakultnými nemocnicami, technických VŠ s automobilovými producentmi, umeleckých VŠ s divadlami, poľnohospodárskych a veterinárnych VŠ s školskými poľnohospodárskymi podnikmi), je nepochybné, že súčasné vysoké školstvo na Slovensku má veľké rezervy najmä v oblasti prepájania v škole nadobudnutých vedomostí s praxou, ako aj v schopnosti absolventov používať takto naučené vedomosti v praxi. Na druhej strane je chybou nedostatočná sústavná spolupráca a spätná väzba medzi vysokými školami a podnikovou sférou – podniky si konkrétne nepovedia čo od VŠ potrebujú a VŠ zas neinovujú študijné programy na základe aktuálnych ale i prognózovaných potrieb praxe. Musíme však upozorniť aj na fakt, že je slabšia i spolupráca väčšiny vysokých škôl a vedeckých organizácií v oblasti prenosu nových poznatkov do podnikovej praxe. Príčina uvedených javov sú nielen chýbajúce mechanizmy konkrétneho nastavenia systému vysokoškolského vzdelávania vzhľadom k potrebám trhu práce, ale aj skutočnosť, že vysoké školy sú motivované (zo strany nastavenia podmienok štátu a MŠVVŠ SR), skôr na produkciu kvantity absolventov, čo sa deje niekedy na úkor kvality a efektívnosti. Deje sa tak aj napriek záujmu zamestnávateľov a potrebám spoločnosti po kompetentných absolventoch najmä technických a prírodovedných VŠ. Bolo by vhodné pre štát vyvinúť taký súbor a systém motivácií na Slovensku (najlepšie kombináciou finančných i nefinančných ziskov), aby vznikol určitý verejný tlak na štúdium takých programov, ktoré by podporovali orientáciu študentov na vybrané odvetvia, potrebné z hľadiska ďalšieho vývoja spoločnosti.

Pri pohľade na vzdelávacie potreby absolventov, na požiadavky zamestnávateľov i hľadisko celej spoločnosti, sú ciele vyššie uvedeného Národného projektu v súlade s cieľmi stratégie Európa 2020 (t.j. 5 hlavných cieľov pre EÚ ako celok, so súčasným dôrazom na 1 a 4 bod):

1. Zvýšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 až 64 rokov na 75 %.
2. Zvýšiť úroveň investícií do výskumu a vývoja/inovácií na 3 % HDP EÚ (zo súkromných aj verejných zdrojov).
3. Znížiť emisie skleníkových plynov o 20 % (alebo za predpokladu širšej globálnej dohody až o 30 %) oproti úrovňam z roku 1990 + získať 20 % energie z obnoviteľných zdrojov a dosiahnuť 20-percentný nárast efektívnosti vo využívaní energie.
4. Zlepšiť vzdelávanie spoločnosti t.j. znížiť pod 10 % podiel osôb, ktoré predčasne ukončia školskú dochádzku a zvýšiť na minimálne 40 % podiel obyvateľov vo veku 30 – 34 rokov, ktorí budú mať ukončené vysokoškolské vzdelanie.
5. Aspoň o 20 miliónov znížiť počet osôb, ktorým hrozí chudoba a sociálne vylúčenie.

Čo sa týka štvrtého bodu stratégie Európa 2020 je podľa údajov Centra vedecko-technických informácií SR, evidentný nárast počtu študujúcich na vysokých školách a univerzitách SR – keď porovnáme rok 1990 s približne 61 tisíc študentmi VŠ a minulý rok 2014 s cca. 165 tisícami, je evidentný skok o 270 % pri zachovaní približne rovnakej početnosti populácie SR (5,3 mil. v r.1990 a 5,4 mil. v roku 2014). Dlhodobo na Slovensku rastie vzdelanostná populácia a v segmente 30 až 34 ročných je viac než štvrtina s ukončeným vysokoškolským vzdelaním. Avšak je tu stále tendencia nesúladu kvalifikačných a odborných potrieb spoločnosti so skutočne pripravovanými počtami absolventov vysokých škôl, najmä z dôvodu, že absolventi vysokých škôl často neukončia také študijné programy či odbory, ktoré by trh práce v danej množstve a kvalite absolventov potreboval a vysokoškolskí absolventi súčasne nemajú vhodné i potrebné kompetencie a predpoklady pre uplatnenie sa na trhu práce a podnikania (viď nižšie uložený graf číslo 4 – uplatniteľnosť absolventov vysokých škôl SR s priemerom 53,56 %, pričom najvyššia je zrejmá u odborných vysokých škôl a univerzít).

Pochopiteľne, zdroje popísanej tendencie nie sú ohraničené len na problémy vysokoškolského prostredia, ale týkajú sa adekvátneho nastavenia vzdelávacích systémov v SR, motivácie nastupujúcich generácií študentov, ekonomických trendov, zmien v charaktere fungovania zamestnávateľských organizácií, foriem zamestnávania, sociálno-kultúrnych transformácií a ďalšie.

Graf 4 Uplatniteľnosť absolventov vo vyštudovanom odbore – zhoda odboru vzdelania a následného povolania u vybraných vysokých škôl SR vzostupne v % (roky 2008 až 2014) Zdroj: Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ etapa č.3 (kapitola 6.2.24 – príloha10.6.2.24) – vlastné spracovanie a prepočet

Ako sme už predtým uviedli, základným dôvodom je slabá spolupráca väčšiny vysokých i stredných škôl v oblasti prenosu vedeckých a teoretických poznatkov do podnikovej praxe a prepojenie konkrétneho vysokoškolského vzdelávania s podnikovou i podnikateľskou praxou. Na toto bolo konkrétne poukázané i v Národnom projekte „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“. Za hlavnú príčinu narastania vyššie spomenutej negatívnej tendencie nezamestnanosti absolventov vysokých škôl, bola – citujeme z prvej časti východísk projektu – nízka úroveň prepojenia vysokoškolského štúdia s potrebami trhu práce, a to najmenej v dvoch rovinách:

1. Počty študujúcich vysokoškolákov nezodpovedajú počtu pracovných pozícií, ktoré by absolventov vysokých škôl na trhu práce absorbovali. Čiastočne je tento prebytok „štatisticky prekrytý“ vytesnením stredoškolsky kvalifikovaných absolventov z trhu práce vysokoškolákmi, čo v konečnom dôsledku znižuje štatistiky nezamestnanosti absolventov vysokých škôl, deformuje to však trh práce z pohľadu súladu kvalifikačných požiadaviek s dosiahnutou reálnou kvalifikáciou. Časť pozícií, kde by postačovala nižšia kvalifikácia je obsadená zamestnancami s vyššou ako nutnou kvalifikáciou (čo sa týka stupňa dosiahnutého vzdelania).

2. Súčasne počty študentov tých vysokoškolských odborov, ktoré prax má kapacitu absorbovať, sú poddimenzované. Jedná sa často o technické

a prírodovedné smery, ktorých absolventi môžu nájsť uplatnenie v rôznych odvetviach podnikového sektora.

Zaujímavé je to, že z hľadiska sledovania uplatnenia absolventov v rámci spracovávaní mapy spolupráce vysokých škôl a podnikov v 1 časti Národného projektu pracovníci CVTI SR realizovali prieskum, z ktorého zistili, že len približne 55 % VŠ sleduje, aké percento absolventov získa po skončení VŠ zamestnanie. Najviac tieto údaje sledujú školy a fakulty, ktoré sa zameriavajú na poľnohospodársko-lesnícke a veterinárne vedy (100%), technické vedy (75%), ekonomické vedy (67%) a vedy o kultúre a umení (67%). Vysoké školy uvádzajú, že priemerne 23% absolventov sa zamestnáva v podnikoch, s ktorými vysoká škola spolupracuje, pričom najvyššie percento uvádzajú fakulty so zameraním na vedy o kultúre a umení (40%). Priemerný percentuálny odhad dotazovaných správ vysokých škôl a fakúlt na uplatnenia absolventov v povolaniach pre ktoré ich VŠ pripravujú je podľa nich 74% - skutočne zistený je však okolo 53,5 % (viď graf číslo 4). Z uvedeného vyplýva (čo i ďalšie údaje národného projektu potvrdili), že na Slovensku v súčasnosti nie je žiaden prehľadný celonárodný systém pre monitoring uplatnenia absolventov v praxi a pre súlad získaného vzdelania s požiadavkami praxe. Medzinárodná prax jasne poukazuje na to, že najvyššiu mieru prínosu informácií majú systematické riešenia – t.j. opakované a medzinárodne porovnateľné zbery údajov. Odporúča sa i možné zapojenie do výmeny informácií medzi organizáciami skúmajúcimi danú problematiku v Európe, čo by zdvihlo úroveň spracovávaní relevantných štatistických údajov a vytvorilo by zaujímavú základňu na porovnávanie kvality vysokých škôl a univerzít, ako aj jednotlivých platforiem ekonomie vzdelávania v kolektíve štátov (napr. ENQA – European Network for Quality Assurance in Higher Education – ktorej členmi zo začiatku mohli byť len organizácie zaoberajúce sa zabezpečovaním kvality vysokých škôl v členských štátoch Európskej únie, ale dnes sú v jej radoch aj organizácie zo spolupracujúcich krajín Európy).

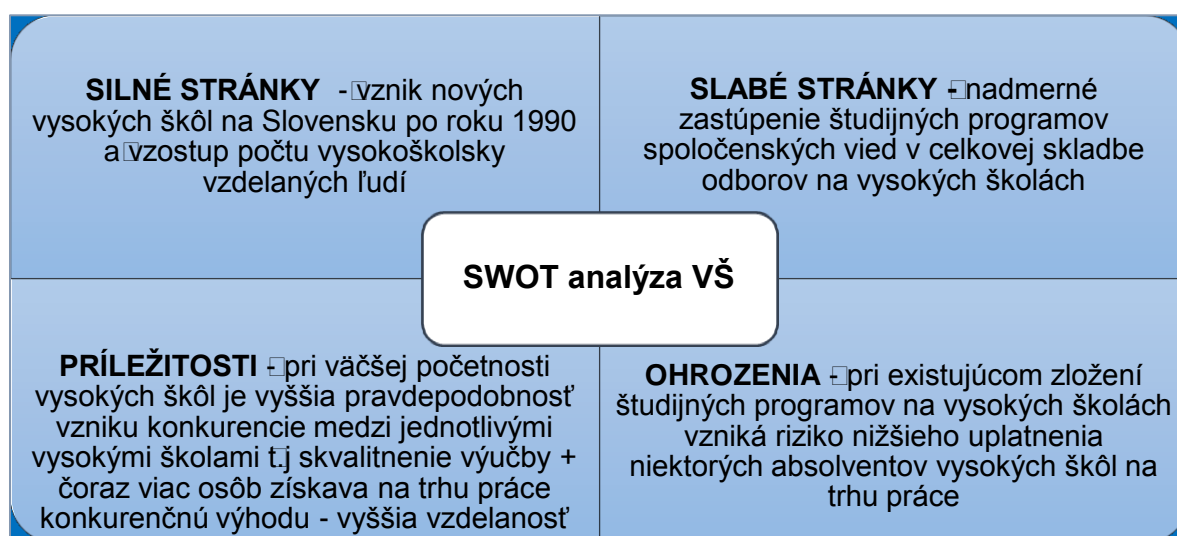
Vzhľadom k chýbajúcemu systému a vytýčeným cieľom, realizátori Národného projektu ponúkli východisko hneď v druhej a tretej etape. Makroekonomické predpoklady a trendy, spracované v časti Prognóza (etapa č. 2) sú rozmenené na údaje o konkrétnych segmentoch (odvetviach) hospodárstva, ktoré sú následne posúdené z pohľadu perspektívnosti pre ekonomický rast na a súčasne sú posúdené z pohľadu potrieb spoločnosti počty absolventov vysokých škôl. V rámci jednotlivých odvetví sú vyšpecifikované skupiny relevantných povolání a na ne previazané skupiny odborov vzdelania. V poslednom kroku špecifikácie sú odbory vzdelania prepojené na konkrétne skupiny študijných programov.

Paralelne k vyššie popísanému postupu sú pre povolania a odbory vzdelania definované aj perspektívne profilové kompetencie absolventov vysokoškolského vzdelania, identifikované požadované študijné programy

a v rámci nich tiež identifikované príp. upravované profilové kompetencie absolventov, ktoré trh práce prioritne požaduje.

Zjednodušene povedané pre správnu prognózu slovenskej ekonomiky je potrebné zistenie predpokladaného vývoja odvetvovej štruktúry zamestnanosti; ktorý zase ovplyvňuje vývoj jednotlivých skupín povolání, do ktorých vysokoškooláci smerujú podľa ich kvalifikačnej náročnosti a odborovej orientácie. V nadväznosti na to sa musia k predpokladanej skutočnosti realizovať potrebné vysokoškolské študijné programy v požadovaných rozsahoch a kvalite.

Keď sa pozrieme na rámcovú SWOT analýzu nášho vysokoškolského vzdelávania zistujeme, že už pri spustení danej úlohy bolo zrejmé, kde sa skrýva jeden z najpodstatnejších problémov (viď obrázok číslo 1).

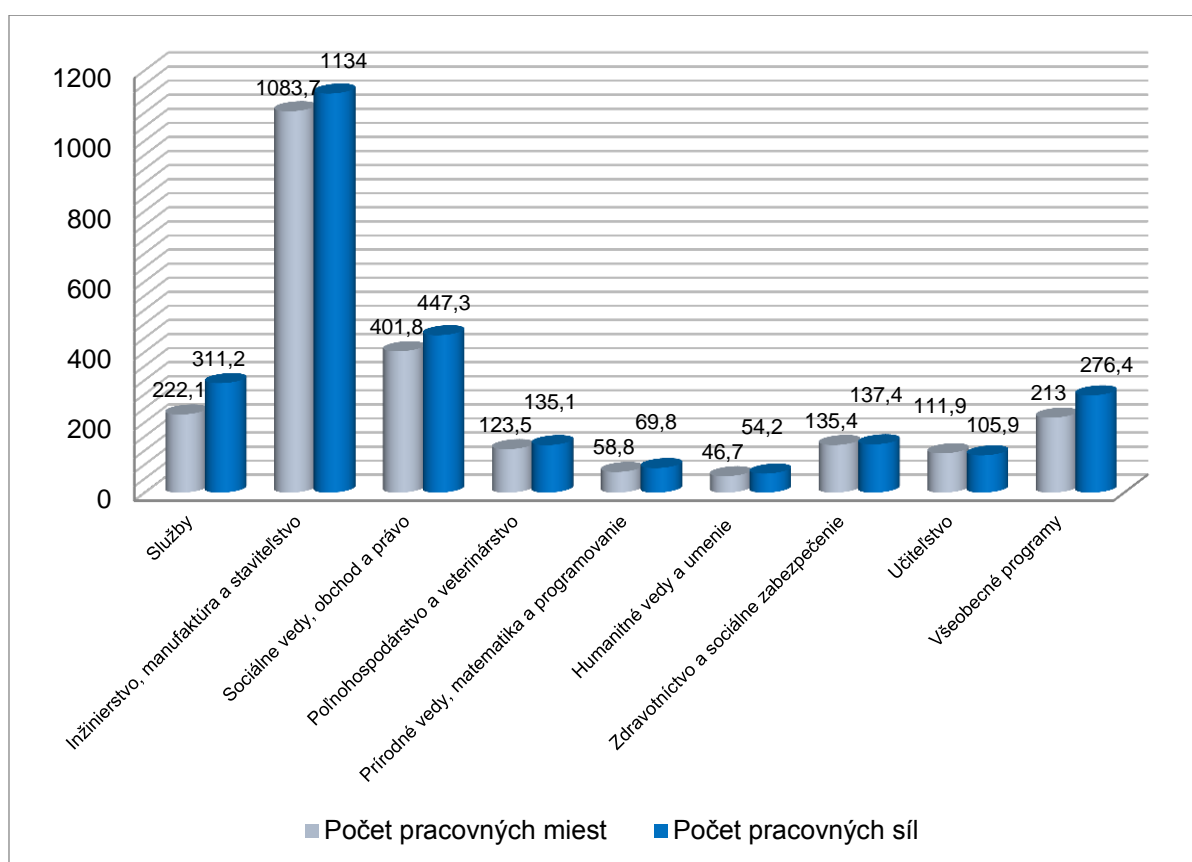
Obrázok 1 SWOT analýza vysokoškolského vzdelávania SR Zdroj: Bitterová, M. a kol : Otázky koncepcie prípravy riadiacich zamestnancov škôl. – Nitra : UKF, 2011 – 344 s. – ISBN 978-80-558-0001-1.

Konkrétne údaje o porovnaní počtu pracovných miest a veľkosti pracovnej sily podľa odborov štúdia získali realizátori národného projektu z viacerých štatistických databáz (Eurostat, OEDC, ŠÚ SR, EÚ SAV a pod.) komplexnou analýzou údajov. Táto analýza a následná prognóza skupín zamestnaní spolu s ich predpokladanými počtami zamestnancov (t.j. koľko osôb s akým odborom štúdia bude na trhu práce k dispozícii) umožní určiť budúce nároky zamestnávateľov na adekvátnu náhradu pracovných síl odchádzajúcich z trhu práce ako aj nedostatkové či prebytkové profesijné oblasti.

Realizátori národného projektu rozhodujúcu špecifikáciu zvýšenia či zníženia dopytu po absolventoch jednotlivých skupín vysokoškolských študijných odborov, dômyselne postavili na výsledkoch dvoch súčasne použitých metodických prístupov, teda ako na prognóze zmeny kvalifikačných požiadaviek pracovných miest v ekonomike (*Job Requirement Approach – JRA*), tak aj na prognóze vývoja počtu vysokoškolských pracovných pozícií (*Higher Education Jobs – HEJ*).

Využitím týchto prognóz môžeme na vysokých školách napríklad predpokladať počet a skladbu potrebných študijných miest, predvídať žiaduce zmeny v skladbe pedagogického kolégia, zdokonaľiť manažovanie pôvodných i nových študijných programov, zefektívniť a zosúladiť financovanie teoretických i praktických výukových aktivít a podobne.

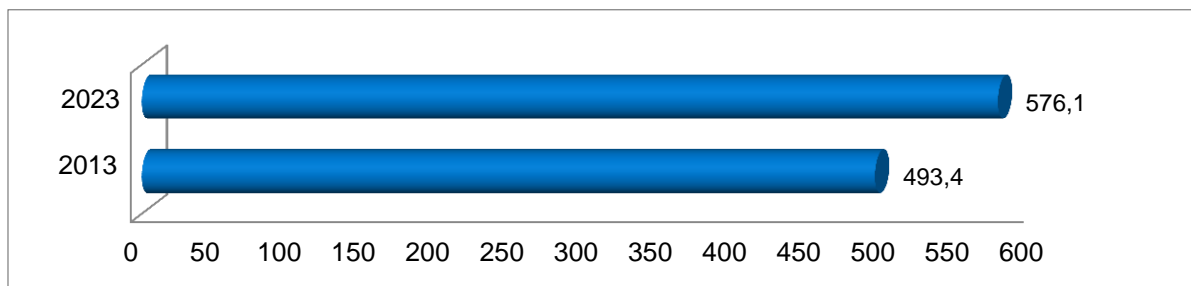
Z nasledujúceho grafu číslo 5 (porovnanie pracovných miest a pracovných síl podľa odborov) je zrejмый predpoklad, že v roku 2023 bude na Slovensku oproti požiadavkám pracovných miest nedostatok osôb s odborom štúdia Učiteľstvo. Naopak, najväčší nadbytok pracovnej sily nad pracovné miesta sa v tom roku očakáva pre osoby so študijným odborom Služby. Zhruba vyrovnaný bude počet pracovných miest aj počet zamestnancov s odborom štúdia Zdravotníctvo a sociálne zabezpečenie.

Graf 5 Porovnanie počtu pracovných miest a počtu pracovných síl podľa odborov v tisícach – prognóza roku 2023 Zdroj: Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ etapa č.2 (kapitola 6.6) – vlastné spracovanie

Rozbor slovenského trhu práce ukázal, že v súčasnosti je možné reálne zaraďovať medzi kvalifikačne najnáročnejšie, ktoré vyžadujú evidentne potrebné vysokoškolské vzdelanie, viac ako 493 tisíc pracovných miest, teda 21% zo všetkých v SR. Podľa výsledkov uskutočnenej prognózy sa do desiatich rokov počet takýchto pracovných miest zvýši na približne 576 tisíc t.j. o 16,76 %, čo bude predstavovať takmer 24% zo všetkých pracovných miest na pracovnom trhu SR (viď graf 6), čo je pozitívna správa vzhľadom na celkovú

skladbu pracovného dopytu a každoročného zvyšovania počtu terciálne vzdelaných osôb.

Graf 6 Vývoj počtu vysokoškolských pracovných miest v tisícoch – porovnanie roku 2013 a prognózy roku 2023 Zdroj: Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ etapa č.2 (kapitola 8.5) – vlastné spracovanie

Najsťôr sa zameriame na ekonomicko-spoločenský rozbor tých odvetví hospodárstva, ktoré majú vysokú koncentráciu (t.j. potrebu) vysokoškolsky vzdelaných ľudí vzhľadom k tomu, že počet absolventov VŠ na pracovnom trhu porastie podstatne dynamickejšie ako počet zodpovedajúcich pracovných miest. Z toho dôvodu je potrebné neprestajne sledovať a analyzovať vývoj dopytu a ponuky na „vysokoškolskom trhu práce“, lebo ustavične dochádza k celému radu rôznorodých javov, ktoré vedú k vzd'aloovaniu a opätovnému zblížovaniu dopytu a ponuky. Pokiaľ je to možné, je potrebné predchádzať takémuto vzd'aloovaniu a zabráňovať vzniku nevhodných fenoménov a „treníc“, kde sa štruktúra dopytu po vysokoškolákoch a ich ponuka na trhu práce výrazne rozchádzajú, čím vzniká predpoklad rôznych spoločenských problémov. Samozrejme treba podporovať realizovateľné súhlasné zblížovania dopytu a ponuky aj napr. pomocou takýchto národných projektov, ktoré sú jednou z najlepších ciest pre dobré fungovanie ekonomiky, ako aj na rozvoj spoločnosti.

Pri zisťovaní potrieb vysokoškolských povolání pre jednotlivé odvetvia, vysoká koncentrácia je podľa očakávania v prvom rade v školstve (odvetvie Učiteľstvo), kde pedagogickí pracovníci všetkých stupňov škôl predstavujú 65% zo všetkých pracovných miest v odvetví a keď k tomu prirátame i sféru manažmentu je predpoklad potrebných vysokoškolských zamestnancov v roku 2023 z celkového počtu zamestnaných v danom odvetví až 85,6 tisíc čo nám predstavuje 14,9 % z celkového objemu terciálnych povolání SR (údaje grafu 7). Pri porovnaní prognostických údajov z predchádzajúceho grafu číslo 5, kde sa udáva 111,9 tisíc pre celkový počet pracovných miest daného odvetvia bez rozdielov vo vzdelávaní, zistíme prepočtom, že v tomto odvetví je potrebných najvyšší podiel – až 76,5 % vysokoškolsky vzdelaných ľudí.

Druhou silnou skupinou je informatika (z odvetvia Prírodné vedy, matematika, programovanie), kde koncentrácia vysokoškolských povolání predstavuje 45% pracovných miest. Požiadavka na potrebných vysokoškolských zamestnancov v roku 2023 z celkového počtu zamestnaných v odvetví Prírodné vedy, matematika, programovanie je 38,2 tisíc, čo značí iba 6,6 % z celkového

objemu terciálnych povolání (údaje grafu 7). Pri porovnaní prognostických údajov z predchádzajúceho grafu číslo 5, kde sa udáva 58,8 tisíc pre celkový počet pracovných miest bez rozdielov vo vzdelávaní zistíme, že v tomto odvetví je potrebných tiež vysoký podiel – necelých 65 % vysokoškolsky vzdelaných ľudí.

Pozoruhodné na odvetví Humanitné vedy a umenie je, že pri nízkom počte potrebných pracovných miest má pomerne vysokú koncentráciu vysokoškolských absolventov. Predpoklad potrebných vysokoškolských zamestnancov v roku 2023 z celkového počtu zamestnaných v danom odvetví 29,9 tisíc, čo je 5,2 % z celkového objemu terciálnych povolání (údaje grafu 7). Pri porovnaní prognostických údajov z predchádzajúceho grafu číslo 5, kde sa udáva 46,7 tisíc pre celkový počet pracovných miest bez rozdielov vo vzdelávaní zistíme prepočtom, že v tomto odvetví je potrebných až 64 % vysokoškolsky vzdelaných ľudí.

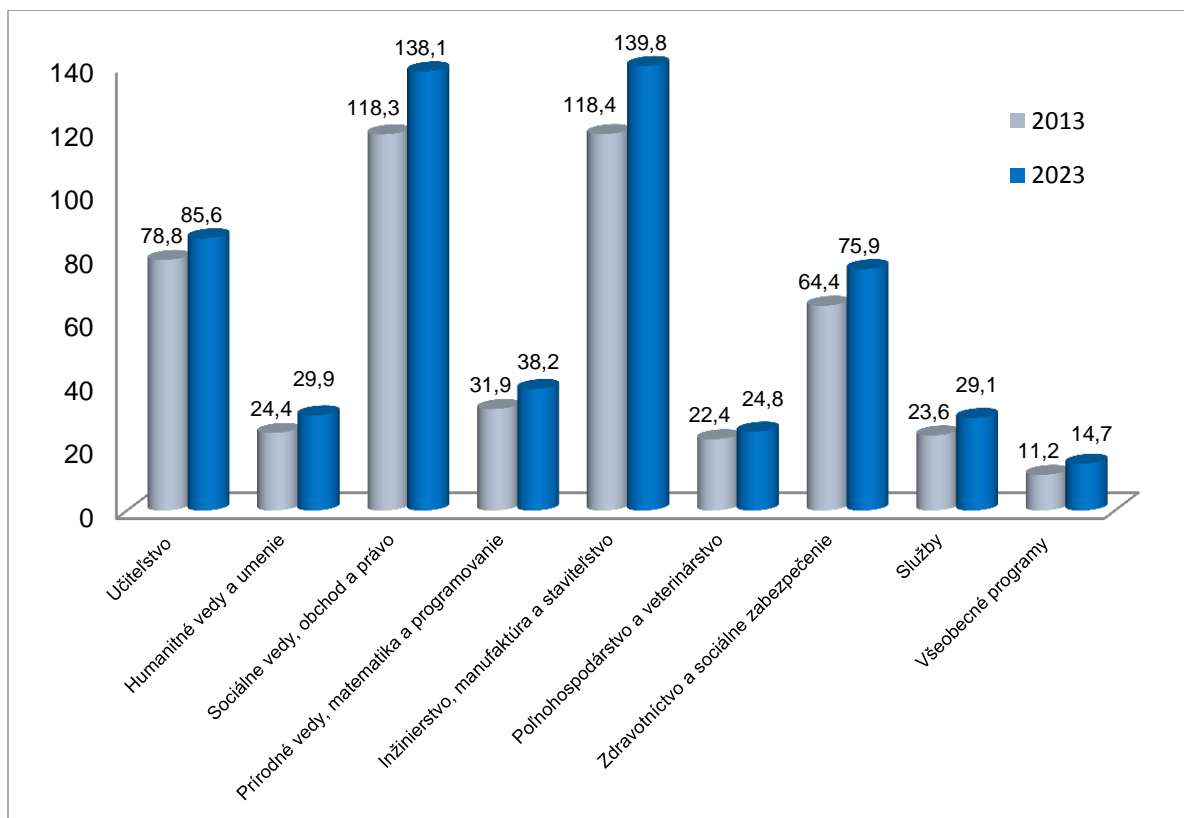
Do veľmi výraznej skupiny s vyššou mierou koncentrácie vysokoškolských povolání v odvetví je možné zaradiť tiež odvetvie Zdravotníctvo a sociálne zabezpečenie. V rámci nich tvoria lekári a vyšší odborní špecialisti v zdravotníctve asi 18% pracovných miest (nerátajúc sestry). Predpoklad potrebných vysokoškolských zamestnancov v roku 2023 z celkového počtu zamestnaných v danom odvetví 75,9 tisíc, čo je 13,2 % z celkového objemu terciálnych povolání (údaje grafu 7). Pri porovnaní prognostických údajov z predchádzajúceho grafu číslo 5, kde sa udáva 135,4 tisíc pre celkový počet pracovných miest bez rozdielov vo vzdelávaní konštatujeme, že v tomto odvetví je potrebných viac ako polovica – 56 % vysokoškolsky vzdelaných ľudí.

Odvetvie Sociálne vedy, obchod a právo obsahuje viaceré skupiny povolání s vysokou mierou koncentrácie vysokoškolských povolání – napríklad peňažníctvo a poisťovníctvo a špecialisti v oblasti účtovníctva, finančníctva, poisťovníctva a ostatných finančných služieb. Predpoklad potrebných vysokoškolských zamestnancov v roku 2023 z celkového počtu zamestnaných v danom odvetví 138,1 tisíc, čo je 24 % z celkového objemu terciálnych povolání (údaje grafu 7). Pri porovnaní prognostických údajov z predchádzajúceho grafu číslo 5, kde sa udáva 401,8 tisíc pre celkový počet pracovných miest bez rozdielov vo vzdelávaní zistíme prepočtom, že v tomto odvetví je potrebných približne tretina – 34,4 % vysokoškolsky vzdelaných ľudí.

Odvetvie Inžinierstvo, manufaktúra a staviteľstvo už tradične má vysoký podiel pracovníkov s nižším stupňom vzdelávania, ale vzhľadom k značnému celkovému počtu potrebných pracovných síl v uvedenom odvetví, celkový počet požadovaných vysokoškolských pracovných síl je porovnateľný s predchádzajúcim (nie tak početným) odvetvím. Predpoklad potrebných vysokoškolských zamestnancov v roku 2023 z celkového počtu zamestnaných v danom odvetví 139,8 tisíc, čo je 24,3 % z celkového objemu terciálnych povolání (údaje grafu 7). Pri porovnaní prognostických údajov

z predchádzajúceho grafu číslo 5, kde sa udáva 1083,7 tisíc pre celkový počet pracovných miest bez rozdielov vo vzdelávaní zistujeme, že v tomto odvetví je potrebných iba 12,9 % vysokoškolsky vzdelaných ľudí.

Ďalšie skúmané odvetvie je Poľnohospodárstvo a veterinárstvo, tiež s obvyklým vysokým podielom pracovníkov s nižším stupňom vzdelávania, jednako v základných potrebách života človeka nezastupiteľné a snáď práve preto má vo svojej sumárnej skladbe pracovných miest vyššiu koncentráciu vysokoškolských pracovných síl ako predchádzajúce odvetvie. Predpoklad potrebných vysokoškolských zamestnancov v roku 2023 z celkového počtu zamestnaných v danom odvetví 24,8 tisíc, čo je len 4,3 % z celkového objemu terciálnych povolání (údaje grafu 7). Pri porovnaní prognostických údajov z predchádzajúceho grafu číslo 5, kde sa udáva 123,5 tisíc pre celkový počet pracovných miest bez rozdielov vo vzdelávaní konštatujeme, že v tomto odvetví je potrebných o málo viac ako 20 % vysokoškolsky vzdelaných ľudí.

Graf 7 Vývoj počtu vysokoškolských pracovných miest podľa odborov v tisícoch – porovnanie roku 2013 a prognózy roku 2023 Zdroj: Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ etapa č.2 (kapitola 8.5) – vlastné spracovanie

Ako posledné vyhodnotíme odvetvie Služby spolu s odvetvím Všeobecné programy, ktoré majú v celku najnižšiu koncentráciu vysokoškolských zamestnancov. Predpoklad potrebných vysokoškolských zamestnancov je spolu 43,8 tisíc, čo je 7,6 % z celkového objemu terciálnych povolání (údaje grafu 7). Pri porovnaní prognostických údajov z predchádzajúceho grafu číslo 5, kde sa udáva 435,1 tisíc pre celkový počet pracovných miest bez rozdielov vo

vzdelávaní, zisťujeme, že v tomto odvetví je potrebných iba 10 % vysokoškolsky vzdelaných ľudí.

Po ukončení rozboru strany dopytu a pri porovnávaní predchádzajúcich hodnôt grafov číslo 1 a 4, ktoré sa priamo týkajú prínosov štúdia pre absolventov VŠ sa zameriame na analýzu stranu ponuky t.j. ktoré školy sa spomedzi vysokých škôl SR vyprofilujú ako najperspektívnejšie, najžiaducejšie a súčasne s najväčším počtom študentov, ktoré budú mať nielen efektívne študijné programy a kvalitnú výučbu, s dobrou schopnosťou prispôsobovania a vývoja, ale ich bude možné podporiť v rámci prepojenia štúdia s praxou v podnikoch a tým doceliť lepšie začlenenie študentov VŠ do pracovného procesu a trhového prostredia pracovných síl.

Pre absolventov, ako bolo už na začiatku uvedené, je dôležité ozrejmiť si pri výbere školy ekonomické i neekonomické úžitky. Zo strany finančných ziskov – t.j. najvyššie príjmy absolventov (majú 100 a viac percent z priemerného príjmu absolventov) sa ako najlepšie vysoké školy a univerzity na Slovensku javia:

- ✓ Vysoká škola manažmentu v Trenčíne
- ✓ Slovenská technická univerzita v Bratislave
- ✓ Ekonomická univerzita v Bratislave
- ✓ Stredoeurópska vysoká škola v Skalici
- ✓ Univerzita Komenského v Bratislave
- ✓ Žilinská univerzita v Žiline
- ✓ Technická univerzita v Košiciach.

Na opačnej strane sú VŠ:

- Katolícka univerzita v Ružomberku
- Univerzita J. Selyeho Komárno
- Dubnický technologický inštitút v Dubnici nad Váhom
- Prešovská univerzita v Prešove
- Trnavská univerzita v Trnave

Ďalším akostným znakom na hodnotenie kvality a prínosu štúdia je vyjadrenie absolventov VŠ na ich prípadnú opakovanú voľbu rovnakej školy pri spätnom pohľade. Ako najlepšie z tohto aspektu obstáli tieto slovenské vysoké školy a univerzity:

- ✓ Slovenská technická univerzita v Bratislave
- ✓ Paneurópska vysoká škola
- ✓ Žilinská univerzita v Žiline
- ✓ Univerzita Komenského v Bratislave
- ✓ Technická univerzita v Košiciach
- ✓ Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
- ✓ Ekonomická univerzita v Bratislave
- ✓ Vysoká škola manažmentu v Trenčíne.

Na opačnej strane sú VŠ:

- Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
- Trnavská univerzita v Trnave
- Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne

Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ zaujímavo zosumarizoval ukazovateľ Perspektívnosť vysokej školy vzhľadom na prognózu vývoja pracovného trhu v hospodársky perspektívnych odvetviach. Na prvých miestach sú tieto vysoké školy, čo aj vychádza podľa predchádzajúcej prognózy potreby najmä technických a odborných zameraní:

- ✓ Slovenská technická univerzita v Bratislave
- ✓ Technická univerzita v Košiciach
- ✓ Žilinská univerzita v Žiline
- ✓ Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši

Ďalším mimoriadne dôležitým ukazovateľom pre vyprofilovanie perspektívnych VŠ, je poradie najperspektívnejších študijných programov (interných) na ktoré budú smerované rady a odporúčania týkajúce sa realizácie následných aktivít Národného projektu. Je to v podstate súhrn a vrchol tretej etapy NP. V nasledujúcich odsekoch je rekapitulácia informácií o „Top 100“ študijných programoch na prvom stupni štúdia (tabuľka č. 1 a graf č. 8), ďalej o „Top 100“ študijných programoch na druhom stupni štúdia (tabuľka č. 2 a graf č. 9), a o „Top 100“ študijných programov tretieho stupňa VŠ štúdia (tabuľka č. 3 a graf č. 10). Aby bol čo najprehľadnejší tento dôležitý sumárny výsledok, vždy uvedieme najskôr oboznamovaciu tabuľku a potom graf a na záver bude uvedený celkový úhrn všetkých troch Top 100 ukazovateľov (tabuľka č. 4 a graf č. 11).

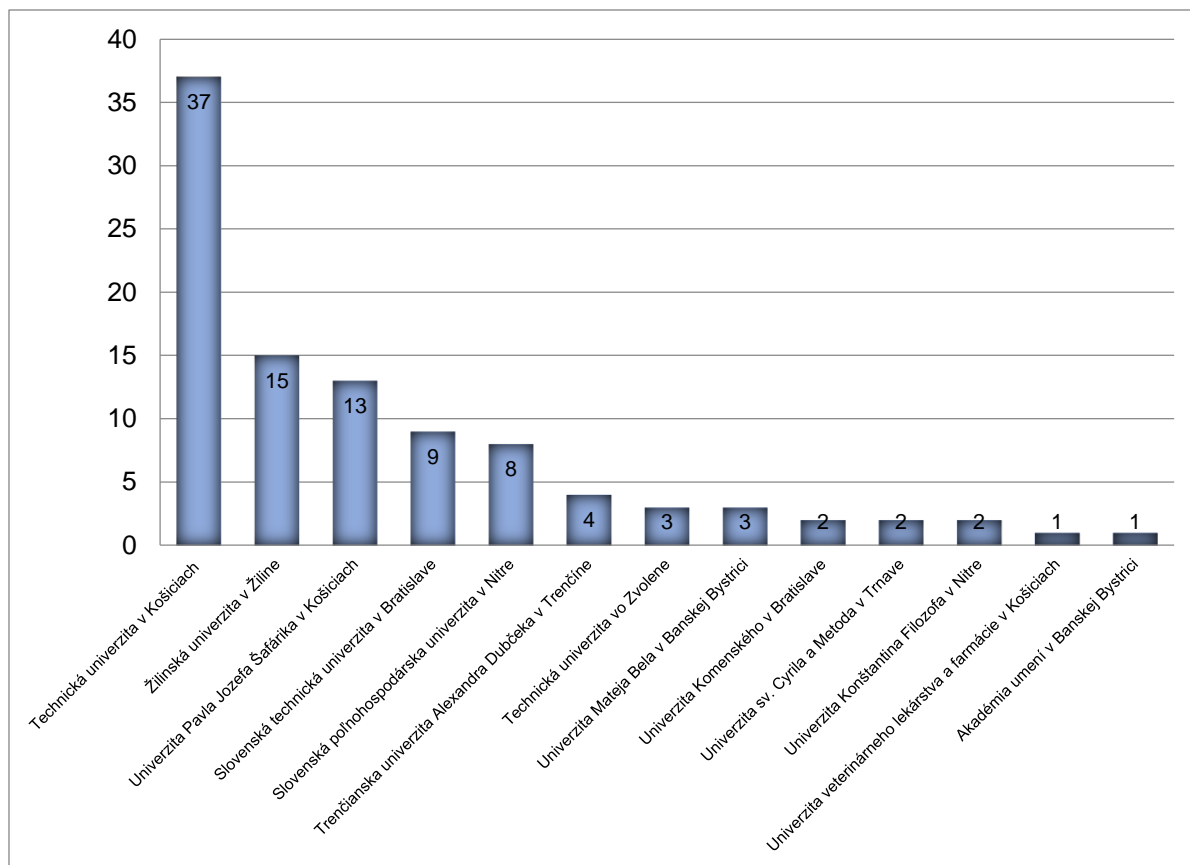
Pri zhladnutí a rozboru nižšie položených informatívnych tabuliek a grafov je rozdelenie po vysokých školách medzi „Top 300“ programami (100 prvý + 100 druhý + 100 tretí stupeň štúdia) nasledovné:

Medzi najlepšie univerzity a vysoké školy na Slovensku (mimo Bratislavského kraja) sa radia – bez pochybností Technická univerzita v Košiciach s 115-timi študijnými programami. Nasleduje Žilinská univerzita v Žiline s 61 študijnými programami. Slovenská technická univerzita v Bratislave (fakulta Trnava) a Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach majú takmer identicky 28 a 29 vysoko hodnotených študijných programov. Nasleduje Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre so 14 a Univerzita Komenského v Bratislave (fakulta Martin) v závese s 13 veľmi efektívnymi študijnými programami. Posledná, ktorá má ešte dvojciferné číslo s 10 študijnými programami je Univerzita veterinárneho lekárstva a farmácie v Košiciach.

Všetky tieto univerzity sú odborne zamerané na hospodárske odvetvia s najväčším rastom, alebo vyššou koncentráciou vysokoškolských pracovných síl. Z zorného uhlu absolventov sú veľmi vhodné na štúdium, lebo nie sú výrazné ťažkosti pri hľadaní adekvátneho pracovného umiestnenia a pri opätovnom zhliadnutí grafu číslo 1 je zrejmé, že uvedené VŠ sú v časti s lepším celkovým finančným ohodnotením práce.

TOP 100 študijných programov – 1. Stupeň denného štúdia	
Vysoké školy a univerzity SR	Počet študijných programov
Technická univerzita v Košiciach	37
Žilinská univerzita v Žiline	15
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach	13
Slovenská technická univerzita v Bratislave	9
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre	8
Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne	4
Technická univerzita vo Zvolene	3
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici	3
Univerzita Komenského v Bratislave	2
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave	2
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre	2
Univerzita veterinárneho lekárstva a farmácie v Košiciach	1
Akadémia umení v Banskej Bystrici	1
Spolu	100

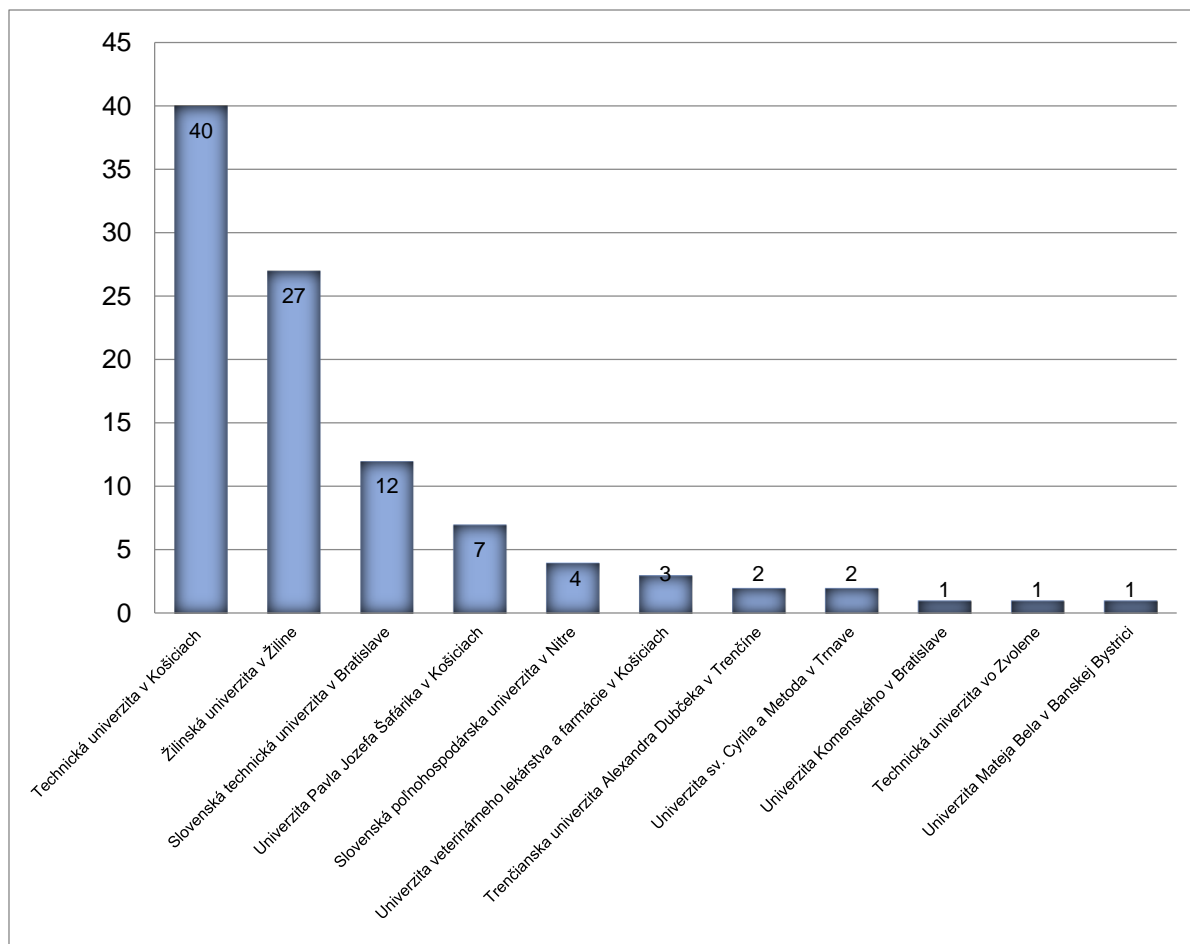
Tabuľka 1 *TOP 100 študijných programov podľa poradia najperspektívnejších vysokých škôl a univerzít SR – 1. Stupeň denného štúdia* Zdroj: Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ etapa č.3 (kapitola 7.2.2) – vlastné spracovanie

Graf 8 TOP 100 študijných programov podľa poradia najperspektívnejších vysokých škôl a univerzít SR – 1. Stupeň denného štúdia Zdroj: Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ etapa č.3 (kapitola 7.2.2) – vlastné spracovanie

TOP 100 študijných programov – 2. Stupeň denného štúdia	
Vysoké školy a univerzity SR	Počet študijných programov
Technická univerzita v Košiciach	40
Žilinská univerzita v Žiline	27
Slovenská technická univerzita v Bratislave	12
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach	7
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre	4
Univerzita veterinárneho lekárstva a farmácie v Košiciach	3
Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne	2
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave	2
Univerzita Komenského v Bratislave	1
Technická univerzita vo Zvolene	1
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici	1
Spolu	100

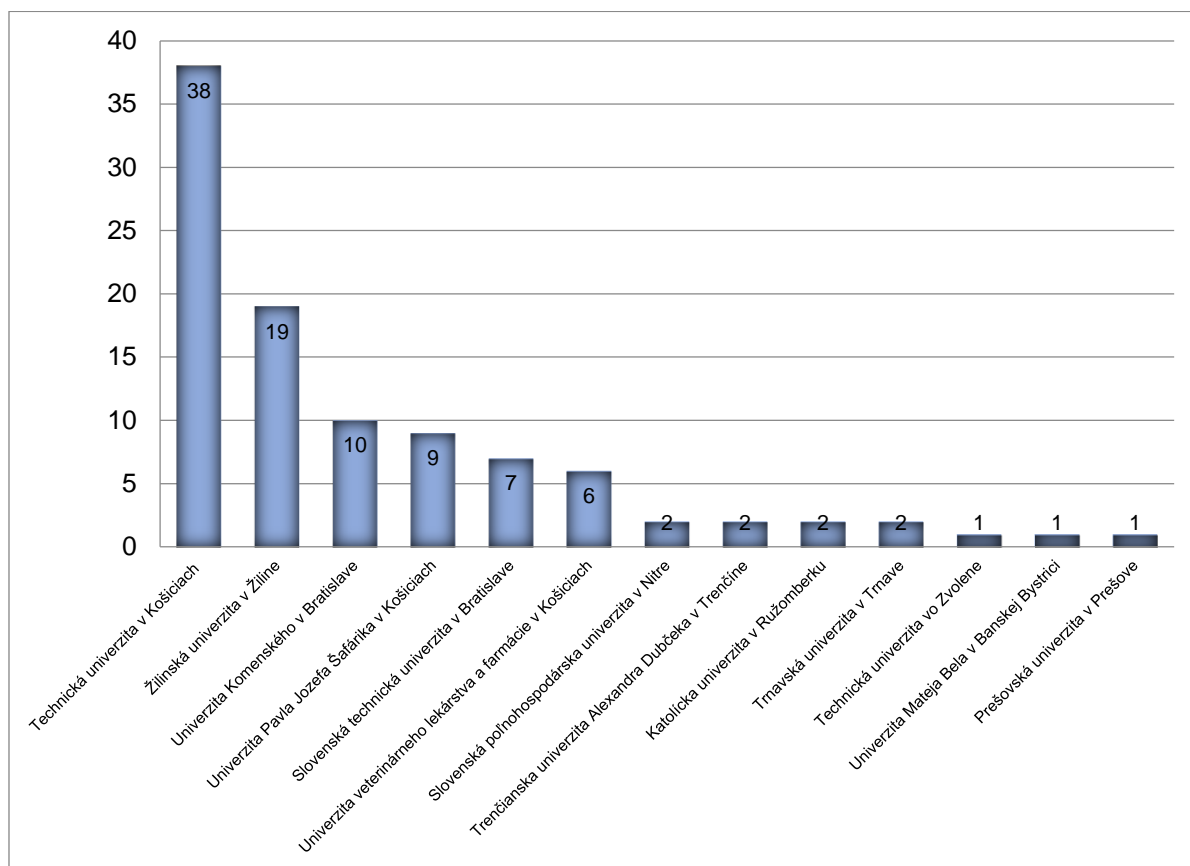
Tabuľka 2 TOP 100 študijných programov podľa poradia najperspektívnejších vysokých škôl a univerzít SR – 2. Stupeň denného štúdia Zdroj: Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ etapa č.3 (kapitola 7.2.2) – vlastné spracovanie

Graf 9 TOP 100 študijných programov podľa poradia najperspektívnejších vysokých škôl a univerzít SR – 2. Stupeň denného štúdia Zdroj: Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ etapa č.3 (kapitola 7.2.2) – vlastné spracovanie

TOP 100 študijných programov – 3. Stupeň denného štúdia	
Vysoké školy a univerzity SR	Počet študijných programov
Technická univerzita v Košiciach	38
Žilinská univerzita v Žiline	19
Univerzita Komenského v Bratislave	10
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach	9
Slovenská technická univerzita v Bratislave	7
Univerzita veterinárneho lekárstva a farmácie v Košiciach	6
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre	2
Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne	2
Katolícka univerzita v Ružomberku	2
Trnavská univerzita v Trnave	2
Technická univerzita vo Zvolene	1
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici	1
Prešovská univerzita v Prešove	1
Spolu	100

Tabuľka 3 TOP 100 študijných programov podľa poradia najperspektívnejších vysokých škôl a univerzít SR – 3. Stupeň denného štúdia Zdroj: Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ etapa č.3 (kapitola 7.2.2) – vlastné spracovanie

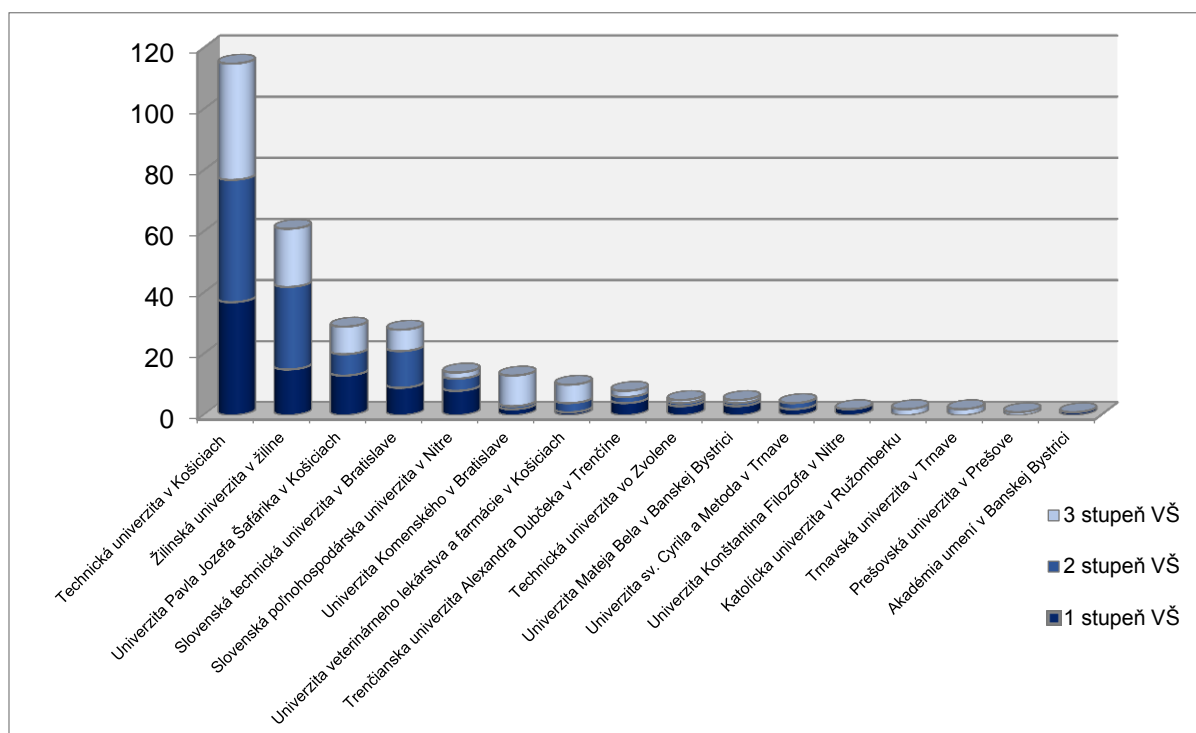

Graf 10 TOP 100 študijných programov podľa poradia najperspektívnejších vysokých škôl a univerzít SR – 3. Stupeň denného štúdia Zdroj: Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ etapa č.3 (kapitola 7.2.2) – vlastné spracovanie

TOP 100 študijných programov – všetky tri stupne denného vysokoškolského štúdia				
Vysoké školy a univerzity SR	Počet študijných programov			Spolu
Technická univerzita v Košiciach	37	40	38	115
Žilinská univerzita v Žiline	15	27	19	61
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach	13	7	9	29
Slovenská technická univerzita v Bratislave	9	12	7	28
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre	8	4	2	14
Univerzita Komenského v Bratislave	2	1	10	13
Univerzita veterinárneho lekárstva a farmácie v Košiciach	1	3	6	10
Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne	4	2	2	8
Technická univerzita vo Zvolene	3	1	1	5
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici	3	1	1	5
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave	2	2	0	4
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre	2	0	0	2
Katolícka univerzita v Ružomberku	0	0	2	2

Trnavská univerzita v Trnave	0	0	2	2
Prešovská univerzita v Prešove	0	0	1	1
Akadémia umení v Banskej Bystrici	1	0	0	1
Spolu	100	100	100	300

Tabuľka 4 TOP 100 študijných programov podľa poradia najperspektívnejších vysokých škôl a univerzít SR – všetky tri stupne vysokoškolského vzdelávania spolu Zdroj: Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ etapa č.3 (kapitola 7.2.2) – vlastné spracovanie

Graf 11 TOP 100 študijných programov podľa poradia najperspektívnejších vysokých škôl a univerzít SR – všetky tri stupne vysokoškolského vzdelávania spolu Zdroj: Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ etapa č.3 (kapitola 7.2.2) – vlastné spracovanie

Záver

Vzdelaní ľudia sa dynamickejšie a účinnejšie realizujú v ekonomickom a sociálnom živote spoločnosti a preto Slovenská vláda i Európska únia podporujú viacero zo vzdelávacích programov a projektov súkromných i štátnych organizácií. Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ t.j. prepojenie študijných programov a segmentov hospodárstva na takto exaktnej úrovni, je realizované v Slovenskej republike vôbec prvýkrát a predpokladáme, že po skončení bude vypracovaný prehľadný celonárodný systém pre monitoring uplatnenia absolventov v praxi a pre súlad získaného vzdelania s požiadavkami praxe. Internacionálna prax zreteľne poukazuje na to, že najvyššiu mieru prínosu informácií majú systematické riešenia – t.j. opakované a medzinárodne porovnateľné zbery údajov. Syntetickou aplikáciou výstupov uvedeného projektu, by bola možnosť plného zapojenia výmeny informácií medzi organizáciami skúmajúcimi danú

problematiku v Európe, čo by zdvihlo úroveň spracovávania relevantných štatistických údajov a vytvorilo by zaujímavú základňu na porovnávanie kvality vysokých škôl a univerzít, ako aj jednotlivých platforiem ekonomie vzdelávania v kolektíve štátov EU. I z hľadiska sociálnej spokojnosti spoločnosti i absolventov VŠ je potrebné vybilancovať rovnováhu medzi ponukou a dopytom študijných programov vysokých škôl, ktorá sa dá dosiahnuť práve pri aplikovaní vyššie uvedeného monitoringu.

Keď zrekapitulujeme výsledky a prognózu Národného projektu „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“ reálnou a praktickou aplikáciou pre správny rozvoj vysokoškolského slovenského vzdelávania, a tým i slovenskej ekonomiky, je nielen pragmatické zistenie predpokladaného vývoja odvetvovej štruktúry zamestnanosti (ktorý ovplyvňuje vývoj jednotlivých skupín povolání, následne do ktorých vysokoškoláci smerujú podľa ich kvalifikačnej náročnosti a odborovej orientácie), ale v nadväznosti k predpokladanej skutočnosti aj určenie potrebných vybraných vysokoškolských študijných programov v žiaducich teoretických i praktických rozsahoch a kvalite. Z tohto dôvodu je významným výsledkom projektu aj vyprofilovanie najlepších vysokých škôl na Slovensku podľa poradia najperspektívnejších interných študijných programov, na ktoré budú smerované rady a odporúčania týkajúce sa realizácie následných aktivít Národného projektu.

Efektivita jednotlivých študijných programov a vysokoškolského vzdelávania sa dá zmerať rôznymi spôsobmi, z ktorých boli určité postupy uvedené v práci ako zo strany dopytu tak i ponuky vysokoškolských pracovných síl. Ako už bolo vyššie uvedené, v súčasnosti investovanie do rozvoja ľudského kapitálu predstavuje najpodstatnejší prvok pri tvorbe a rozvoji spoločensko-ekonomického statusu jednotlivca, ale aj jednotlivých spoločností. Z hľadiska ekonomie vzdelávania stupeň dosiahnutého vzdelania i požadovaných zručností, a postavenie na trhu práce priamo úmerne reflektujú výšku príjmov i kvalitu života. Ekonomický rast jednotlivca, či štátu tak úzko súvisí s pozitívnou synergiou medzi dosiahnutou hodnotou ľudského kapitálu na jednej strane a úspešnou implementáciou novonadobudnutých znalostí na strane druhej.

Literatúra

1. Bitterová, M. a kol : Otázky koncepcie prípravy riadiacich zamestnancov škôl. – Nitra : UKF, 2011. – 344 s. – ISBN 978-80-558-0001-1.
2. Bitter, J. – Bitterová, M. : Niektoré 27ász a27 pri čerpaní prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ na Slovensku, 2005.In. Polski agrobiznes po wejšciu do Unii Europejskiej – pierwsze efekty the perspektywy. – Ropczyce : Wyższa Szkoła Inżynieryjno – Ekonomiczna, 2005. – ISBN 83-921937-3-3, S. 99-108.
3. Bitterová, M. – Hajós, L.: The 27ász project management influence on the economy of education, 2010.In: Bulletin of the Szent István University. – Gödöllő : Szent István Egyetem, 2009. – ISSN 1586-4502, P. 258-262.
4. Bitterová, M. – Csehné Papp, I. – Mikáczó, A.: Az oktatás gazdasága és minőségbiztosítása a felsőoktatásban folyó felnőttképzés szempontjából, 2010 In: Felnőttképzés. – ISSN 1785-1858, Roč. 8, č. 3 (2010), s. 1-11
5. Bitterová, M. – Hašková, A. – Pisoňová, M.: School Leader`s Competencies in Management Area, 2014. DOI 10.1016/j.sbspro.2014.08.170. – Spôsob prístupu: http://ac.els-cdn.com/S1877042814048460/1-s2.0-S1877042814048460-main.pdf?_tid=9695f3f8-635c-11e4-8c7e-00000aacb362&acdnat=1415021184_245f5cf2e799eae37e970dbabb4ee01d.
In: Procedia – social and behavioral sciences : LUMEN 2014 – From Theory to Inquiry in Social Sciences, Iasi, Romania, 10-12 April 2014. – ISSN 1877-0428, Vol. 149, (5 September 2014), online, p. 114-118
6. Hašková, A. a kol : Didaktické prostriedky ako optimalizačný 27ász a procesu vzdelávania. – Hradec Králové : Gaudeamus, 2011. – 274 s. – ISBN 978-80-7435-160-0
7. Hašková, A. – Bitterová, M. – Laššák, V.: Competency Profile of a Slovakian School Leader ; recenzent: Nóra Révai, Glynn Arthur Kirkham, 2013.In. The Art and Science of Leading a School : Central 5: a Central European view on competencies for school leaders. Final reports of the project: International co-operation for School Leadership Involving Austria, the Czech Republic, Hungary, Slovakia, Slovenia, Sweden. – Budapest : Tempus Public Foundation, 2013. – ISBN 978-615-5319-03-7, P. 129-135.
8. Hašková, A.: Research of Quality Assurance Systems at Higher Education Institutions in Slovakia. In: Working Papers of 6th LUMEN International Scientific Conference. London: Lumen Media Publishing, 2015. S. 326 – 327.
ISBN 978-1-910129-05-0

9. Obržálek, Z. – Polák, J. (2007): Aktuálne otázky školského manažmentu, UKF PF UTV Nitra; Vyd. Michala Vaška Prešov; ISBN 978-80-8094-087-4
10. Polák, J. – Polák, T. – Záhorec, J. – Hašková, A.: Digital Environment in Further Education: Case of a Project Realization. In: AICT 2013 The 7th International Conference on Application of Information and Communication Technologies (AICT2013. Azerbaijan, Baku, 23-25 October 2013. S. 428 – 432, IEEE Xplore TM IEEE Catalog Number CFP1356H-ART, Print ISBN 978-1-4673-6419-5
11. Akreditačná komisia [online], [citované 18.1.2014]. Dostupné na internete: <http://www.akredkom.sk/index.pl?tmpl=uvod>
12. Ciele stratégie Európa 2020 [online], [citované 10.09.2015]. Dostupné na internete: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_sk.htm
13. Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2013 a výhľad do roku 2015 [online], [citované 25.09.2015]. Karol Morvay a kolektív Bratislava 2014 Ekonomický Ústav Slovenskej Akadémie Vied http://www.ekonom.sav.sk/uploads/journals/245_hospodarsky_vyvoj_sr_v_roku_2013.pdf
14. Pracovný dokument útvarov komisie –Správa o krajine, Slovensko 2015[online], [citované 27.09.2015]. http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/cr2015_slovakia_sk.pdf
15. Slovenský inštitút vzdelávania: *Ministerstvo chce zákonom podporiť ďalšie vzdelávanie dospelých* [online]. Publikované 28.07.2009 [cit. 30-07-2015]. Dostupné z: [http://www.siv.sk/clanky/ministerstvo-chce-zakonom-podporit-dalsie-vzdelavanie-dospelych./](http://www.siv.sk/clanky/ministerstvo-chce-zakonom-podporit-dalsie-vzdelavanie-dospelych/)
16. Správa z etapy č. 3 národného projektu Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti – Posúdenie cieľových študijných programov v rámci zvolených študijných odborov, vrátane zapracovania konkrétnych aktuálnych a perspektívnych požiadaviek praxe v rovine odborne-špecifických, ako aj medziodborovo, medzisektorovo a funkčne prenositeľných kompetencií. Národný projekt Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti, ITMS: 26110230120. Moderné vzdelávanie pre vzdelanostnú spoločnosť. November 2014. 725 s.
17. Správa z etapy č. 2 národného projektu Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti – Prognóza dopytu po absolventoch študijných programov vysokých škôl na trhu práce výhľadovo na 5 rokov, s trendovou indikáciou (rast/utlmovanie) na ďalších 5 rokov. Národný projekt Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti, ITMS: 26110230120. Moderné vzdelávanie pre vzdelanostnú spoločnosť. Október 2014. 1129 s.

18. Správa z etapy č. 1 národného projektu Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti – Tvorba metodiky a benchmarkingových programov na trhu práce (I., II. A III. Stupeň vysokoškolského vzdelávania), vrátane kritického posúdenia existujúcich informačných zdrojov. Národný projekt Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti, ITMS: 26110230120. Moderné vzdelávanie pre vzdelanostnú spoločnosť. September 2014. 1517 s.

Kontaktné údaje

Prof. Ing. Miriam Bitterová, PhD.

+421903/030127

SLOV – MART, s.r.o.

919 55 Kátlovce 342

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

e-mail: bitterova@agromart.sk

DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL A JEHO ODRAZ NA SLOVENSKU

Lenka Pavlíková

Abstrakt

Predkladaný príspevok približuje rokovania Druhého vatikánskeho koncilu, jeho závery a snahu o ich aplikáciu v praxi. So špeciálnym zreteľom na predstaviteľov Katolíckej cirkvi na Slovensku prináša ich vyjadrenia a dobové komentáre na spomenuté dianie a zároveň analyzuje, do akej miery boli závery koncilu integrované do života v podmienkach Československej republiky.

Kľúčové slová

Druhý vatikánsky koncil, Ján XXIII., rokovania, úmrtie pápeža, korunovácia, závery koncilu

Druhý vatikánsky koncil predstavoval významný prínos pre život Katolíckej cirkvi a jej veriacich. Jeho zvolanie, ktoré pápež Ján XXIII. Ohlásil encyklikou *Ad Petri cathedram* (K Petrovmu stolcu, 29. Jún 1959), bolo do značnej miery jeho osobnou iniciatívou, ktorou sa rozhodol reagovať na aktuálne problémy doby.¹

Zvolanie koncilu vyvolalo v cirkevných kruhoch rozpačité reakcie. Napríklad janovský arcibiskup, kardinál Giuseppe Siri, prehlásil, že „*Cirkev bude potrebovať päťdesiat rokov, aby sa spamätala zo scestností Jána XXIII.*“ Kritikou nešetril ani neskorší pápež Pavol VI., milánsky arcibiskup Giovanni Montini², ktorý povedal: „*Tento náš svätý, starý brat si asi neuvedomuje, do*

¹ „*Myšlienka zvolania koncilu bola jeho osobným rozhodnutím bez toho, že by sa k nej vyjadril poradný orgán a predstavovala pre cirkev a jej hierarchické štruktúry veľké prekvapenie. Koncil, pôvodne zamýšľaný ako ekumenický, sa nakoniec stal koncilom pastorálnym. Jeho nómum bolo v tom, že ho nevyvolala potreba prerokovať vieroučné a právne spory, ale úsilie svetovej cirkvi poradiť sa, čo by mohla urobiť pre čo najlepšie hlásanie kresťanskej viery vo svete.*“ PEŠEK, Jan – BARNOVSKÝ, Michal. *Pod kuratelou moci. Cirkvi na Slovensku v rokoch 1953 – 1970.* Veda, Bratislava : 1999, s. 115-116.

² Pavol VI., vlastným menom Giovanni Battista Enrico Antonio Maria Montini, sa narodil 26. Septembra 1897 v dedine Concesio pri Brescii (Taliansko), ako druhý syn v rodine advokáta, obchodníka, vydavateľa a šéfredaktora katolíckeho denníka *Cittadino di Brescia*. Študoval na jezuitskom gymnáziu v Brescii, ktoré však musel pre chorobu opustiť a ďalšie štúdium bol nútený absolvovať súkromne. Kňazskú vysviacku prijal 29. mája 1920. Po vysviacke bol diecéznym biskupom poslaný študovať na pápežskú univerzitu do Ríma, pričom súčasne študoval aj na štátnej univerzite; neskôr bol prijatý do pápežskej akadémie pre diplomatov (*Accademia dei Nobili ecclesiastici*). Od roku 1922 pôsobil v pápežskom štátnom sekretariáte, v decembri 1937 sa stal asistentom štátneho tajomníka a v novembri 1954 bol vymenovaný za štátneho podtajomníka. V novembri 1954 bol vymenovaný za milánskeho arcibiskupa; v decembri 1958 bol Jánom XXIII., vymenovaný za kardinála. Za pápeža bol zvolený 21. júna 1963 (bol ním do 6. augusta 1978). V roku 1964 vykonal cestu do Svätej zeme, kde sa stretol s carhradským patriarchom Athenagorasom I., čo bolo historicky dôležité stretnutie z pohľadu ekumenizmu. V tomto duchu usporiadal tiež stretnutie s arcibiskupom canterburským Michaelom Ramseyom v Ríme a opätovne s patriarchom Athenagorasom I. Pavol VI. zrušil index zakázaných kníh a Sväté ofícium premenoval na Kongregáciu o náuke viery (Sväté ofícium bolo vnímané ako nástupca stredovekej inštitúcie pre

akého sršnieho hniezda pichá.“³ Slovenskí biskupi k tejto otázke zaujali pozitívnejší postoj, a teda príklon k svätému Otcovi. Trnavský apoštolský administrátor, biskup Ambróz Lazík, sa nazdával, že koncil je mimoriadnou a významnou udalosťou v živote svätej cirkvi, počas ktorého biskupi celého sveta pod vedením svätého Otca tvoria najvyšší učiteľský úrad svätej cirkvi a rokujú o vážnych otázkach, ktorých riešenie si doba veľkého technického pokroku a spoločenských zmien od cirkvi vyžaduje.⁴ Rožňavský biskup, Róbert Pobožný, bol tiež toho názoru ako biskup Ambróz Lazík, teda že je nevyhnutné, aby cirkev reagovala na aktuálne zmeny, i keď konkrétne predstavy, čo by cirkevní predstavitelia mali robiť, nedefinoval.⁵

Práce na príprave koncilových rokovaní zveril pápež do rúk „predprípravnej komisie“, ktorej predsedom sa stal kardinál Domenico Tardini.⁶ Ten požiadal biskupov, predstavených rehoľných spoločností a teologické univerzity o vypracovanie návrhu programu koncilových stretnutí.⁷ Na Vianoce roku 1961 vydal pápež konštitúciu *Humanae Salutis*, ktorou zvolal koncilové zasadnutie na nasledujúci rok. Vo februári bol vyhlásený presný dátum začatia koncilu – 11. Október 1962.⁸

Koncilové rokovania prebiehali v štyroch fázach:

- 11. Október – 8. December 1962
- 29. September – 4. December 1963

---

inkvizíciu). Rozhodol sa pokračovať v Druhom vatikánskom koncile, ktorý prerušila smrť Jána XXIII. V zahraničnej politike chcel pokračovať v zblížovaní sa s východným blokom v intenciách svojho predchodcu. Zomrel 6. augusta 1978. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/biography/documents/hf_pvi_bio_16071997_biography_en.html, 9.1.2015.

³ PESCH, T. Otto. *Druhý vatikánsky koncil 1962 – 1965. Príprava, průbeh, odkaz*. Vyšehrad : 1996, s. 58.

⁴ Archív Arcibiskupského úradu v Trnave. Obežník č. II/ 1963, 6. február 1963.

⁵ MV SR Slovenský národný archív, f. Povereníctvo školstva a kultúry, Splnomocnenec odboru SNR pre školstvo a kultúru pri Biskupskom úrade v Rožňave, šk. č. 165. Názor kňazov na II. ekumenický koncil, s. 1-2. Pozitívne sa o koncile vyjadril na rekolekčnej porade kňazov Trnavského dekanátu aj chcelnícky farár Vojtech Babulík: „*Blahej pamäti Ján XXIII., keď zvolával cirkevný snem, chcel terajšiemu svetu ukázať túto cirkev nie ako muzeálny exemplár, ale ako trvalý a úžasný život.*“ Archív Arcibiskupského úradu v Trnave. Zápisnica z rekolekcie konanej 26. mája 1966.

⁶ Domenico Tardini (*29. február 1888, Rím, †30. júl 1961, Rím) bol talianskym kardinálom, členom rímskej kúrie a štátnym sekretárom Vatikánu v rokoch 1958 – 1961. Kňazskú vysviacku prijal 20. septembra 1912. Od roku 1920 zastával post nižšieho úradníka rímskej kúrie, od roku 1937 pozíciu sekretára Kongregácie pre mimoriadne cirkevné záležitosti. V roku 1952 ho pápež Pius XII. vymenoval za štátneho podsekretára pre mimoriadne cirkevné záležitosti. V tejto funkcii Tardini úzko spolupracoval s Giovannim Batistom Montinim, neskorším pápežom Pavlom VI. 14. decembra 1958 bol Jánom XXIII. vymenovaný do funkcie štátneho sekretára, o deň neskôr, 15. decembra 1958 bol menovaný kardinálom a 27. decembra titulárnym arcibiskupom laodicejským. Kardinál Tardini zomrel 30. júla 1961.

⁷ PESCH, T. Otto. *Druhý*, ref. 3, s. 71. Na vigíliu Turíc roku 1960 vydal pápež motu proprio pod názvom *Superno Dei mutu*, zaoberajúce sa blízkou prípravou koncilu. Za týmto účelom boli následne zriadené prípravné komisie, jedna ústredná a deväť tematických komisií. Delili sa na ďalšie subkomisie, sekcie, sekretariáty. V nich bolo zapojených viac ako 800 pracovníkov z radov biskupov, teológov a cirkevných odborníkov. Komisie mali vypracovať schémy, predlohy návrhov uznesení koncilových rozhovorov. Tie sa mali stať predmetom konkrétnej práce otcov na koncile, ktorí mali navrhovať úpravy týchto schém až po dosiahnutie takého znenia, ktoré by uspokojovalo ich požiadavky. PESCH, T. Otto. *Druhý*, ref. 3, s. 71.

⁸ PEŠEK, Jan – BARNOVSKÝ, Michal. *Pod kuratelou*, ref. 1, s. 116.

- 14. September – 21. November 1964
- 14. September – 8. December 1965

Koncil sa začal ráno 11. Októbra 1962 slávnostnou svätou omšou celebrou v Bazilike svätého Petra. Na jeho otvorenie sa zúčastnilo 85 kardinálov, 8 patriarchov, 533 arcibiskupov, 2131 biskupov, 12 opátov, 14 ďalších prelátov, 67 generálnych predstavených reholí a kongregácií a 13 predstaviteľov nekatolíckych cirkví. Okrem toho sa na otvorenie koncilu zúčastnilo 86 oficiálnych delegácií z rozličných krajín a medzinárodných organizácií.⁹ Na slávnostnom otvorení koncilu pápež vyhlásil: „*Vidíme, že tak, ako sa striedajú veky, striedajú a vylučujú sa navzájom i ľudské názory. Omyly a mylné učenia zmiznú tak rýchle, ako vznikli, tak, ako sa hmla rozplýva pred slnkom. Cirkev obvykle odsudzovala tieto omyly s najväčšou prísnosťou. Teraz však nastal čas, keď Kristova nevesta dáva prednosť liekom milosrdenstva pred prísnosťou. Verí, že viac, než odsudzovaním vyjde v ústrety potrebám súčasnej doby tým, že ukazuje hodnotu svojho učenia.*“¹⁰ Svojím vyjadrením teda pápež deklaroval zmenu prístupu cirkvi, nie však názoru, ktorý si na rôzne mylné učenia zachovala.

Pozvánky na koncilové rokovania boli zaslané všetkým biskupom ČSSR, ale ich účasť bola veľmi neistá.¹¹ Cirkevné kruhy s napätím očakávali rozhodnutie ministerstva školstva a kultúry, ktoré nakoniec povolilo účasť na koncile biskupom Ambrózovi Lazíkovi, Eduardovi Nécseyovi¹² a Františkovi Tomáškovi.¹³

⁹ PESCH, T. Otto. *Druhý*, ref. 3, str. 77-78.

¹⁰ ŠMÁLIK, Štefan. *Veľký štyridsaťročný pôt cirkvi na Slovensku (1948 - 1988)*. Charis : 1996, s. 35.

¹¹ Biskup Pobožný sa prvého rokovania nemohol zúčastniť, až od druhej sesii. Vo väzení v tom čase boli biskupi Ján Vojtaššák, Štefan Barnáš, Vasil' Hopko, Stanislav Zela, Štepan Trochta a v internácii Josef Beran, Josef Hlouch, Karel Skoupý. PEŠEK, Jan – BARNOVSKÝ, Michal, *Pod kuratelou*, ref. 1, s. 116. V čase, keď nebolo jasné, kto povolenie na vycestovanie dostane, zakázali biskupi svojim tajomníkom a ďalším osobám o ich možnej účasti na koncile hovoriť, aby sa, v prípade zamietnutia ich žiadosti, vyhli nepríjemnostiam. Neskôr, keď už ministerstvo skutočne povolilo biskupom vycestovať, zostával biskup Lazík skeptický a obával sa, že vďaka nejakým technickým problémom sa na koncil v konečnom dôsledku nedostane. MV SR Slovenský národný archív, f. Ústredný výbor KSS, Tajomníci. Pavol David 1943 – 1967, šk. č. 2239, Činnosť rímskokatolíckeho kléru v období príprav na vatikánsky koncil.

¹² ThDr. Eduard Nécsey (*9. február 1902, Oslany, †19. Jún 1968, Nitra). Štúdium teológie absolvoval v Innsbrucku, kde prijal aj kňazské svätenie. V roku 1943 bol menovaný za pomocného biskupa Nitrianskej diecézy a konsekrovaný bol v Nitre 16. mája 1943. Po úmrtí Karola Kmeťku v roku 1949 komunistický režim bránil jeho vymenovaniu za sídelného biskupa a až do svojej smrti viedol diecézu ako apoštolský administrátor. V rokoch 1962 – 1965 sa zúčastnil všetkých zasadaní Druhého vatikánskeho koncilu. Pápež Pavol VI. ho v roku 1968 povýšil na titulárneho arcibiskupa. Krátko po tomto menovaní zomiera v Nitre. MAŤOVČÍK, Augustín. *Reprezentatívny biografický lexikón Slovenska*. Martin, Vydavateľstvo Matica slovenskej : 1999, s. 237.

¹³ Povolenie bolo vydané vďaka ubezpečeniu, ktoré Ministerstvo zahraničných vecí dostalo z Vatikánu od talianskeho veľvyslancu v Prahe, že proti socialistickým krajinám a ich štátnemu zriadeniu sa nebudú podnikat' žiadne verbálne útoky. Toto rozhodnutie, ako i budúce povolenie biskupom vycestovať na korunováciu pápeža, vyvolali mnohé, často i prehnane optimistické očakávania ďalších zmien vo vzťahu k Vatikánu a vo vnútornej správe Katolíckej cirkvi. Časť duchovných v tejto súvislosti verila, že už sa nebude v takej miere uskutočňovať štátny dozor nad činnosťou cirkvi a tým sa umožní celkové oživenie a aktivizovanie náboženského života. MV SR Slovenský národný archív, f. Ústredný výbor KSS – Predsedníctvo, šk. č. 1108, Zasadnutia predsedníctva, cirkevno-politická situácia na Slovensku za rok 1962, s. 23.

Biskupov na koncil, pochopiteľne, doprevádzal sprievod osôb. Konečné zloženie delegácie, ktorá na zasadnutie koncilu odletela, bolo: František Tomášek,¹⁴ Eduard Nécsey, Ambróz Lazík,¹⁵ Eduard Oliva¹⁶ spolu so sprievodom, ktorí tvorili napríklad Štefan Záreczký¹⁷, Elemír Filo¹⁸, Jozef Beneš, tajomník

¹⁴ František Tomášek (*30. jún 1899, Studénka, † 4. august 1992, Praha) Bol katolícky kňazom, pedagógom a teológom, pražským arcibiskupom a českým primasom. Kňazské svätenie prijal 5. júla 1922. V rokoch 1927 – 1934 pôsobil ako katechét, v roku 1934 sa stal asistentom katechetiky a pedagogiky na Cyrilometodějskej teologickej fakulte Palackého v Olomouci. V rokoch 1940 – 1945 pracoval ako učiteľ na Arcidiecéznom bohosloveckom učilišti v Olomouci a tiež ako inšpektor vyučovania náboženstva v okresoch Olomouckej arcidiecézy. V roku 1947 sa stal profesorom katechetiky a pedagogiky. 14. októbra 1949 bol Josefom Matochom tajne vysvätený za biskupa; stal sa titulárnym butským a tajným olomouckým svätiacim biskupom. 23. júla 1951 bol zatknutý a uväznený v koncentračnom tábore pre kňazov v Želivi, 28. mája 1954 bol prepustený a pôsobil ako administrátor farnosti v Huzovej (1954 – 1965). Bol jediným z českých biskupov, ktorý sa zúčastnil na všetkých štyroch zasadnutiach II. vatikánskeho koncilu. Ešte pred skončením koncilu – v marci 1965 – bol František Tomášek po zložitých rokovaniach medzi Katolíckou cirkvou a ČSSR menovaný apoštolským administrátorom Pražskej arcidiecézy. 27. júna 1977 pápež Pavol VI. menoval Františka Tomáška za kardinála, 30. decembra 1977 bol vymenovaný za pražského arcibiskupa. V roku 1978 sa kardinál zúčastnil na voľbe pápežov Jána Pavla I. a Jána Pavla II. V marci 1991 požiadal kardinál Tomášek o uvoľnenie z úradu vzhľadom na vysoký vek, jeho žiadosti pápež vyhovel. V lete 1992 bol kardinál hospitalizovaný a zomrel 4. augusta 1992. Dostupné na internete: <http://www.apha.cz/kardinal-frantisek-tomasek>, 28.08.2014.

¹⁵ Ambróz Lazík (*7. december 1897, Trstín, † 20. apríl 1969, Trnava). Bol titulárnym biskupom appijským a apoštolským administrátorom Trnavskej apoštolskej administratúry. Po maturite v malom seminári v Trnave nastúpil v roku 1917 na vojenskú službu, ktorú ukončil v roku 1919 a pokračoval v bohosloveckých štúdiách v Nitre. Kňazské svätenie prijal 29. júna 1922 v Nitre. Ako kaplán pôsobil v Dvoroch nad Žitavou a v Nových Zámkoch. V roku 1925 sa stal biskupským archivárom – tajomníkom, neskôr kancelárom. V rokoch 1936 – 1940 pôsobil ako generálny vikár Trnavskej apoštolskej administratúry. V roku 1938 bol menovaný apoštolským protonotárom, kanonikom Bratislavskej družnej kapituly a tiež rektorom Kňazského seminára v Bratislave. V roku 1942 bol ustanovený do funkcie trnavského farára. V roku 1945 bol opätovne menovaný za generálneho vikára. Po smrti Pavla Jantauscha bol 8. júna 1947 menovaný za administrátora Trnavskej apoštolskej administratúry. Biskupské svätenie prijal 14. augusta 1949 v Trnave, titulárnym biskupom appijským bol menovaný 25. júla 1949. V rokoch 1950 – 1951 bol izolovaný orgánmi komunistickej štátnej bezpečnosti vo svojej rezidencii v Trnave. Spolu s biskupom Eduardom Nécseyom a Róbertom Pobožným sa zúčastnil všetkých zasadnutí II. vatikánskeho koncilu. Zomrel 20. apríla 1969 v Trnave. Bol pochovaný v Trstíne. *Slovenský biografický slovník, III. Zväzok*. Matica Slovenská : 1989, s.368.

¹⁶ ThDr. h. c. PhMr. Eduard Oliva (*19. júl 1905, Bern, † 18. november 1972, Liberec). Kňazskú vysviacku prijal 16. júna 1935 v Prahe. Od roku 1939 pôsobil ako riaditeľ Národného ústredia sociálnej a zdravotnej starostlivosti, ktoré zastrešovalo katolícke i nekatolícke charitatívne spolky. V rokoch 1942 – 1945 pôsobil aj ako predseda protektorátneho Ríšskeho ústredia zväzu katolíckej charity. Počas druhej svetovej vojny tajne pomáhal obetiam nacizmu, za čo mu bola v roku 1964 udelená medaila „Za zásluhy“ a Československý vojnový kríž v roku 1939. Po druhej svetovej vojna pomáhala Charita pod jeho vedením pri návrate väzňov z koncentračných táborov a za túto svoju prácu bol Olivovi v roku 1947 udelený titul „Monsignor“. Po februári 1948 sa stal členom Komunistickej strany Československa a spolupracovníkom Štátnej bezpečnosti. Aktívne sa zapojil do činnosti Mierového hnutia katolíckych duchovných. Od roku 1951 pôsobil ako prepošt katedrálnej kapituly svätého Štefana v Litoměřicich, v rokoch 1950 – 1953 ako generálny vikár litoměřickej diecézy a v rokoch 1953 – 1968 ako jej kapitulný vikár. Keď bol biskup Trochta internovaný, riadil Oliva diecézu ako ordinár. Po Trochtovom návrate z internácie požiadal o penzionovanie. MACEK, Jaroslav. *Biskupství litoměřické*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří : 2005, s. 144.

¹⁷ Štefan Záreczký (*4. apríl 1913, Galanta, † 3. február 1995, Bratislava). Kňazskú vysviacku prijal v roku 1939 a pôsobil ako kaplán v Palárikove, Sárísápe, Šuranoch, neskôr ako správca farnosti v Lehniciach a v Bratislave. Bol aktivistom Mierového hnutia katolíckeho duchovenstva a pôsobil ako generálny tajomník jeho Slovenského výboru. Za svoje prežímne postoje bol v roku 1968 ostro kritizovaný. Po sovietskej invázii v auguste 1968 sa zapojil do príprav nového mierového hnutia Pacem in terris. V rokoch 1989 – 1990 bol šéfredaktorom Katolíckych novín a publikačne činný bol aj v Duchovnom pastierovi. Verejne spochybnil organizátorov sviečkovej manifestácie 25. marca 1988. PAŠTĚKA, Július. *Lexikón katolíckych kňazských osobností*. Lúč : 2000, s. 1511-15121.

¹⁸ Elemír Filo (*26. marec 1919, Veselé, †11. jún 1983, Bratislava). Kňazskú vysviacku prijal v roku 1944.

Trnavskej apoštolskej administratúry, Ján Čížik, dekan Teologickej fakulty v Litoměřiciach, Ján Merell¹⁹, Antonín Veselý. Zloženie sprievodu vyvolávalo v radoch duchovných nevôľu. Najväčšie výhrady mali voči kanonikovi Benešovi a kapitulárnemu vikárovi Antonínovi Stehlíkovi²⁰ z Prahy z toho dôvodu, že „*tito sú vo Vatikáne špatne zapísaní pre ich činnosť v mierovom hnutí, kde ostro v rôznych referátoch napádali cirkevnú politiku Vatikánu.*“²¹ Podobne ostro kritizovali aj skutočnosť, že biskupa Pobožného mal na koncile zastupovať kapitulný vikár Oliva z Litoměřic. Očakávali totiž, že ak sa Róbert Pobožný nemôže osobne zúčastniť koncilových rokovaní, mal byť zastúpený slovenským ordinárom.²²

Očakávaná duchovných na Slovensku smerom k nadchádzajúcemu koncilu sa rôznili: niektorí sa domnievali, že „*opatrenia a závery II. vatikánskeho koncilu budú mať zásadný vplyv na našu cirkevno-politickú situáciu*“²³, mladší duchovní očakávali zrušenie celibátu, iní uvažovali o tom, že do práce cirkvi prenikne viac laickej činnosti a našli sa aj takí, ktorí neverili, že by koncil mohol postaviť „*hrádzu proti prenikaniu komunizmu do západných zemí.*“²⁴

Po prvom kole rokovaní sa vykryštalizovali základné problémy, pred riešením ktorých katolícka cirkev vo vtedajšej medzinárodnej situácii stála:

- zjednotenie všetkých kresťanských cirkví a sústredenie síl na obranu hospodárskych, politických a ideologických pozícií cirkví v aktuálnom spoločenskom vývoji,
- vyhrocovanie medzinárodného napätia,
- výzva za všeobecný mier a odzbrojenie,
- revízia zahraničných vzťahov Vatikánu.

Po návrate z koncilových rokovaní boli jeho účastníci (neskôr aj kňazi, ktorí s nimi prišli do kontaktu) stredobodom pozornosti štátnych orgánov; ich vyjadrenia a dojmy z prvej časti zasadania osvetľuje správa splnomocnenca pri biskupskom úrade v Rožňave, Jána Ďuraja: „*O otázke výsledku prvej etapy*

Ako kaplán pôsobil Starej Bystrici, v Kysuckom Novom Meste a v Považskej Bystrici. Pôsobil v Mierovom hnutí katolíckeho duchovenstva a neskôr tiež v združení Pacem in terris. Pôsobil vo viacerých pozíciách na Biskupskom úrade v Nitre, či ako riaditeľ Spolku svätého Vojtecha. Významná je aj jeho publikačná činnosť. PAŠTÉKA, Július. *Lexikón*, ref. 16, s. 341-342.

¹⁹ HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno : 2005, s. 98.

²⁰ ThDr. h. c. Antonín Stehlík (*24. november 1904, Praha, † 1. október 1972, Praha). Kňazské svätenie prijal v roku 1935 v Prahe, v roku 1951 sa stal členom pražskej metropolitnej kapituly. V rokoch 1951 – 1965 pôsobil ako kapitulný vikár Pražskej arcidiecézy. Dostupné na internete: <http://www.kpmk.eu/index.php/svatovitska-kapitula/clenove-kapituly/instalovani-1950-1989/127-thdr-antonin-stehlik>, 9.1.2015.

²¹ MV SR Slovenský národný archív, f. Ústredný výbor KSS. Tajomníci. Pavol David 1943 – 1967, šk. č. 2239. Činnosť rímskokatolíckeho kléru v období príprav na vatikánsky koncil.

²² MV SR Slovenský národný archív, f. Ústredný výbor KSS. Tajomníci. Pavol David 1943 – 1967, šk. č. 2239. Činnosť rímskokatolíckeho kléru v období príprav na vatikánsky koncil.

²³ MV SR Štátny archív v Bratislave, f. Západoslovenský krajský národný výbor 1960 – 1969, Odbor školstva a kultúry, šk. č. 25, Správa o religiozite v okrese Bratislava- vidiek za rok 1964, s. 2.

²⁴ Ide o názor farára Kuklaya z okresu Dunajská Streda. MV SR Slovenský národný archív, f. Ústredný výbor KSS. Tajomníci. Pavol David 1943 – 1967, šk. č. 2239. Činnosť rímskokatolíckeho kléru v období príprav na vatikánsky koncil.

*koncilu kňazi málo hovoria, a keď aj tak len v tom zmysle, že oni sami nevedia konkrétne čo všetko sa tam prejednávalo, lebo nemajú možnosť sa dostať k ucelenému programu priebehu pravej etapy koncilu. Najviac však naši kňazi schvaľujú mierovú politiku sv. otca, lebo že týmto činom je ich práca v mierovom hnutí duchovných v ČSSR uznaná, pričom sa tým uspokojujú, aký majú oni veľký podiel na mierovej práci z minulosti, ako rímskokatolícki kňazi.*²⁵

Sledovaný bol aj biskup Pobožný, ktorý podľa hlásenia o priebehu koncilu hovoril málo, prikláňal sa k politike načrtnutej pápežom, ale žiadne politické závery nerobil, nakoľko prebehlo ešte len prvé kolo rokovaní.²⁶

Podľa generálneho vikára Beláka sa postupne menil postoj cirkvi k medzinárodným udalostiam a dôkazom toho je i skutočnosť, že koncil prijal mierovú výzvu k celému svetu. Zároveň Belák prezentoval názor, akoby sa cirkev demokratizovala, čo vyhodnotil ako predpoklad, že biskupom budú zverené väčšie kompetencie.²⁷

Splnomocnenec pri biskupskom úrade v Trnave (nečitateľný podpis) tiež podal podrobnú správu mapujúcu názory kňazov Trnavskej administratúry po prvej sesii koncilu, v ktorej uvádzal, že duchovenstvo Trnavskej diecézy javilo mimoriadne živý záujem o vatikánsky koncil a bedlivo sledovalo všetko, čo s ním priamo alebo nepriamo súviselo. Koncil nevnímali ako izolovanú udalosť zorganizovanú samu pre seba, ale videli v ňom udalosť odrážajúcu všeobecné politické dianie.²⁸

Biskup Lazík po návrate z koncilu adresoval kňazom svojej administratúry obežník, v ktorom približuje atmosféru koncilu. Zdôraznil slová svätého Otca, že *„úlohou tohto snemu je ukázať cirkev Kristovu celému svetu v novom svetle, aby svet uznal, že učenie Kristovo, učenie lásky, pokoja a spravodlivosti je aj jemu potrebné. Pre tento cieľ sama cirkev má sa vnútorne obnoviť, aby jej veriaci svojim životom vnášali do sveta ducha Kristovej lásky, pokoja a spravodlivosti.*²⁹ V obežníku ďalej informuje o osobnom stretnutí s pápežom dňa 12. Októbra 1962, na ktorom prijal zástupcov Katolíckej cirkvi ČSSR a počas ktorého sa *„živo zaujímal o našu vlasť a láskavo prijal pozdravnú adresu nášho duchovenstva, ktoré zo svojho zasadania dňa 4. Októbra 1962 v Olomouci uistilo svätého Otca o svojej vernosti k nemu a k svätej cirkvi a ďakovalo mu za jeho prejavy v záujme mieru a pokoja vo svete.*³⁰

²⁵ MV SR Slovenský národný archív, f. Povereníctvo školstva a kultúry, Splnomocnenec odboru SNR pre školstvo a kultúru pri Biskupskom úrade v Rožňave, šk. č. 165. Názor kňazov na II. ekumenický koncil, s. 2.

²⁶ MV SR Slovenský národný archív, f. Povereníctvo školstva a kultúry, Splnomocnenec odboru SNR pre školstvo a kultúru pri Biskupskom úrade v Rožňave, šk. č. 165. Názor kňazov na II. ekumenický koncil, s. 2.

²⁷ MV SR Slovenský národný archív, f. Povereníctvo školstva a kultúry, Splnomocnenec odboru SNR pre školstvo a kultúru pri Biskupskom úrade v Rožňave, šk. č. 165. Názor kňazov na II. ekumenický koncil, s. 2.

²⁸ MV SR Slovenský národný archív, f. Splnomocnenec MŠaK SNR pri Biskupskom úrade v Trnave, 17. máj 1963. Postoj a nálada duchovenstva po ukončení I. etapy vatikánskeho koncilu.

²⁹ Archív Arcibiskupského úradu v Trnave, Obežník č. II/ 1963.

³⁰ Archív Arcibiskupského úradu v Trnave, Obežník č. II/ 1963.

Pri odchode z Ríma pápež požiadal delegáciu o doručenie posolstva zo dňa 8. Decembra 1962, ktoré adresoval veriacim ČSSR. Uvádza sa v ňom: *„Keď sa prvé obdobie zasadania II. vatikánskeho koncilu chýli ku koncu milo nám padne preukázať našu otcovskú blahosklonnosť voči Československu. Naša myseľ osobitne zalieta k milovaným dieťkam katolíckej cirkvi, za ktoré sa neprestávame modliť k Bohu, aby zachovali Božie prikázania a vytrvali v pevnej nádeji, v účinných skutkoch a vo vyznávaní kresťanskej viery. Jednotlivým diecézám Československa, ich duchovenstvu a veriacim zo srdca udeľujem v Pánovi Apoštolské požehnanie ako záruku nebeských milostí.“*³¹

Medzi prvou a druhou sesiou Druhého vatikánskeho koncilu, 3. júna 1963, obletela svet správa o smrti pápeža Jána XXIII., ktorý bol jeho iniciátorom. Viaceré média priniesli podrobnejšie informácie o jeho pontifikáte: *„Pontifikát Jána XXIII. Trval iba necelých päť rokov. Lenže boli to roky požehnané, bohaté na múdrosť a prezieravosť, bohaté na dobrotu a lásku, bohaté na skromnosť a obetavosť. Tak poznal svet zvečnelého veľkňaza, tak ho poznali národy a dieťky spoločného Otca po celom svete. Komu by boli neznáme jeho významné prejavy slovom i písmom? Kto by nevedel o jeho úprimnom a požehnanom úsilí, vynaloženom na zachovanie a upevnenie mieru na celom svete? Ján XXIII. Poznal ľudí, poznal krajiny a ľudí miloval. Vedel, čo znamená mier pre svet a dožičil ho ľudstvu z úprimného srdca.“*³²

Biskup Lazík sa k jeho úmrtiu vyjadril nasledovne: *„S hlbokým žiaľom obraciame s k Vám so správou, že všemohúci Boh vo svojej nevyspytateľnej prozreteľnosti k sebe povolal jeho svätosť Jána XXIII., ktorý dňa 3. júna 1963, vo svätodušný pondelok – o 19. 49 hodine dokončil svoj požehnaný pozemský život.“*³³

³¹ Toto posolstvo uverejnil aj biskup Lazík v obežníku. Za povšimnutie stojí hlásenie, ktoré o biskupovi Lazíkovi po návrate z koncilu podal splnomocnenec odboru školstva a kultúry SNR pri biskupskom úrade v Trnave: *„od návratu z Ríma je biskup Lazík oveľa tajomnejší a smelší ako predtým a snaží sa otvorenejším spôsobom dostať sa, pokiaľ ide o štátny dozor, mimo dosah. Niektoré opatrenia, na ktorých sme sa spolu dohodli (i keď ich ťažko znášal, ale predsa len rešpektoval), obchádza.“* MV SR Slovenský národný archív, f. Poverenictvo školstva a kultúry, Splnomocnenec SNR pri Biskupskom úrade v Trnave, un. č. 417, Situačná správa za máj 1963.

³² Katolícke noviny, roč. 78, č. 23, 9. jún 1963, Mons. Dr. Mikuláš Višňovský: *Odišiel otcovský veľkňaz*, s.1. V obežníku banskobystrického biskupstva sa píše: *„Jeho pontifikát nebol dlhý, trval len štyri roky a sedem mesiacov, no stačil, aby sa zapísal zlatými písmenami do análov sv. cirkvi a do srdca nás všetkých. Mal On vzácne duševné vlohy, ale čo Jeho osobnosť robilo tak mimoriadne príťažlivou, bolo jeho dobré srdce. To srdce plné pravej pokory, živej viery a úprimnej veľkej lásky. Pre cirkev stal sa dejinným pápežom tým, že zvolal II. Všeobecný vatikánsky cirkevný snem nie preto, aby tento snem definoval náuku, lež aby povzniesol, obrodil duševný život veriacim, aby zblížil s katolíckou cirkvou kresťanov iných konfesií a aby upozornil všetkých ľudí, že tvoria jednu rodinu a majú žiť v pravom pokoji a mieri. V službe tejto vznešenej mierovej myšlienky stojí aj Jeho veľká encyklika Pacem in terris, ktorá na celom svete vzbudila mimoriadny ohlas a preto pri jeho rakvy v úcte a v hlbokom dojatí stoja nielen jeho dieťky, veriaci sv. cirkvi, ale aj všetci ľudia dobrej vôle. Oplakávame veľkého pápeža, šľachetného, dobrého otca a veľkého apoštola mieru!“* Archív Biskupského úradu v Banskej Bystrici. Obežník č. 3/1963.

³³ Ako uvádzajú Katolícke noviny, Ján XXIII., vlastným menom Angelo Giuseppe Roncalli, bol 262. nástupcom svätého Petra. Žil 81 rokov, 6 mesiacov a 9 dní. Na Stolci svätého Petra panoval 4 roky, 7 mesiacov, 4 dni. Kňazom bol 59 rokov, biskupom 38 rokov a kardinálom benátskym patriarchom 10 rokov. Katolícke noviny, roč. 78, č. 23., 9. jún 1963, *Osirel stolec svätého Petra*.

Pri tejto udalosti vydal obežník, ktorý upravoval formálne prejavy smútku nasledovne:

1. pri najbližších bohoslužbách vhodným spôsobom oznámiť úmrtie svätého Otca, Jána XXIII.,
2. po obdržaní obežníka, v predvečer pohrebu Svätého Otca a večer pri zvonení na Anjel Pána zvoniť po dobu 10 minút,
3. na rezidencii ordinára, kanonických domoch a na farských úradoch vyvesiť čiernu zástavu štandardných rozmerov,
4. vo farských kostoloch slúžiť zádušné omše.³⁴

Príslušní okresní tajomníci kontrolovali dodržiavanie týchto zásad.

O zistených skutočnostiach podávali písomné správy.³⁵ Telesné pozostatky Svätého Otca, pápeža Jána XXIII., boli v utorok, 4. júna 1963, prenesené do Baziliky svätého Petra, v ktorej boli vystavené do 6. júna 1963, kedy pápeža za účasti najbližších príbuzných, kardinálov a duchovných v krypte baziliky pochovali.³⁶

Konkláve zvolané po smrti Jána XXIII., ktoré malo zvoliť nového pápeža, bolo naplánované na 19. júna 1963. Samotná voľba pápeža sa začala až v nasledujúci deň, jej priebeh približujú Katolícke noviny: „...konkláve zvolané po smrti pápeža Jána XXIII. Na 19. júna, aby zvolilo viditeľnú hlavu katolíckej cirkvi, zišlo sa za účasti 80 kardinálov v stredu 19. júna o 18. hodine. Voľba sa začala v nasledujúci deň, 20. júna, kedy boli 4 skrutíniá. Na druhý deň ráno, hneď v prvom skrutíniu 79 kardinálov z 80 zvolilo milánskeho arcibiskupa Govanniho Battistu Montiniho za nástupcu zosnulého pápeža Jána XXIII. A 263. Nástupcu na Stolci Petrovom. Novozvolený svätý Otec prijal meno apoštola národov svätého Pavla a bude v mene Božom cirkev Kristovu spravovať pod menom Pavol VI.³⁷

Voľba pápeža bola opäť príležitosťou sledovať nálady duchovenstva. Avšak samotné zvolenie Pavla VI. bolo všeobecne očakávané a duchovní sa zhodovali v tom, že novozvolený pápež bude pokračovať v politike zosnulého Jána XXIII.³⁸

Rovnako ako pri úmrtí pápeža, aj pri voľbe nového pápeža dostali duchovní obežník, ktorý usmerňoval ich činnosť. Na jeho základe boli povinní pri omšiach prečítať obežník, v ktorom boli uvedené základné informácie

³⁴ Archív Arcibiskupského úradu v Trnave. Obežník, 4. jún 1963.

³⁵ Napríklad: „V období úmrtia pápeža Jána XXIII. sa duchovní zadržali /správali – pozn. L.P./ seriózne a neobjavili sa ani v jednom prípade pápežské zástavy ani na kostole, ani na farských budovách, jedine smútočné čierne zástavy boli niekde prv na kostoloch vyvesené, avšak na druhý deň boli všetky preložené na farské budovy. MV SR Štátny archív v Bratislave, f. ZS KNV v Bratislave 1960 – 1969, Odbor školstva a kultúry, šk. č. 18, Situačná správa o cirkevno-politickej situácii v okrese Galanta za II. štvrťrok 1963, s. 2.

³⁶ Katolícke noviny, roč. 78, č. 23, 9. jún 1963, Osirel stolec svätého Petra, str. 1.

³⁷ Katolícke noviny, roč. 78, č. 26, 30. jún 1963, Kanonik prof. Dr. KOTALÍK, František. *Svätý otec pápež Pavol VI.*, str. 1.

³⁸ MV SR Slovenský národný archív, f. Povereníctvo školstva a kultúry, Splnomocnenec SNR pri Biskupskom úrade v Trnave, un. č. 417, Situačná správa za máj 1963.

o pápežovi, malo zaznieť *Te Deum* a potrebné bolo tiež vyložiť Sviatosť oltárnu.³⁹

Slávnostné uvedenie pápeža do úradu, korunovácia, sa uskutočnila v nedeľu 30. júna 1963. Korunovačné obrady spojené s pontifikálnou svätou omšou prvýkrát prebiehali pod otvoreným nebom na svätopeterskom námestí. Zúčastnili sa jej zahraničné delegácie z 97 štátov a zástupcovia rôznych svetových organizácií.

Československo reprezentovala delegácia, ktorú tvorili: Eduard Nécsey, apoštolský administrátor nitriansky, Ambróz Lazík, apoštolský administrátor trnavský, Róbert Pobožný, kapitulný vikár rožňavský, Eduard Oliva, kapitulný vikár litoměřický, Štefan Záreczký, kanonik, tajomník Slovenského mierového výboru katolíckeho duchovenstva a Elemír Filo, tajomník biskupského úradu v Nitre.⁴⁰ Týchto zástupcov prijal Pavol VI. Aj na audiencii 4. júla 1963 a odovzdal im posolstvo pre kňazov a veriacich Československa, ktoré malo byť prečítané 4. Augusta 1963.⁴¹

Po smrti Jána XXIII. Sa vynorila otázka, či jeho nástupca bude, či už v plnej alebo čiastočnej miere, reflektovať nový spôsob komunikácie so svetom a či bude pokračovať v rokovaní koncilu. Tieto obavy pápež rozptýlil jednoznačným vyjadrením počas rozhlasového vysielania, keď vyhlásil „*že bude pokračovať v ceste, ktorú zosnulý pápež ukázal.*“ Tiež oznámil, že „*si želá, aby pokračoval ekumenický koncil.*“⁴² Druhá sesia koncilu bola otvorená 29. Septembra 1963.

³⁹ V obežníku sa ďalej uvádza: „do hlbokého žiaľu, ktorý zaľahol na katolícky svet pre odumretie nezabudnuteľného veľkého pápeža Jána XXIII., prenikla radostná správa, že osirelá cirkev má už nového pápeža v osobe J. E. najdôstojnejšieho pána Jána Krstiteľa kardinála Montiniho, arcibiskupa milánskeho, ktorý prijal meno Pavol VI. Svätý Otec, pápež Pavol VI. sa narodil dňa 26. decembra v obci Cocessio v diecéze Brescia v Taliansku. Vysvätený za kňaza bol 29. mája 1920. Po vysvätení na kňaza ďalej študoval v Ríme na pápežskej univerzite Gregoriana a po absolvovaní štúdií pre svoje vynikajúce vlohy bol prijatý do služieb pápežského štátneho sekretariátu. Roku 1952 stal sa zástupcom štátneho sekretára. Dňa 12. decembra 1954 bol konsekrovaný na biskupa a vymenovaný za milánskeho arcibiskupa. Dňa 15. decembra 1958 bol blahej pamäti pápež Ján XXIII. vymenoval ho za kardinála.“ Archív Arcibiskupského úradu v Trnave. Obežník IX./1963, Zvolenie nového pápeža, 25. jún 1963.

⁴⁰ Katolícke noviny, roč. 78, č. 27, 7. júla 1963, *Korunovácia Svätého otca pápeža Pavla VI.*, s. 1.

⁴¹ „Ctihodným bratom a milovaným synom Československa pápež Pavol VI. pozdrav a apoštolské požehnanie. Povýšený na Najvyššieho veľkňaza považujeme prevysoký úrad Vám zverený – ako sme to v Našom posolstve Mestu a Svetu oznámili -za službu lásky. Preto naša myseľ zalieta k milovaným Vám v Kristu biskupom a veriacim toho šľachetného národa, ktorý totiž, hneď na začiatku svojho úradu, medzi ostatnými národmi sveta objímame zvláštnou dobroprajnosťou. Dobré sú nám známe dejiny Vašej Zeme, jej diela na poli vedy, literatúry a umenia, avšak najviac si vážime Vašu vytrvalosť vo viere, veľké príklady čnosti, námahy za Krista, ktoré ako dúfame, prinesú raz svoje sladké ovocie. Túto našu nádej nech pomáhajú splniť Vaši svätí patróni, sv. Cyril a Metod, ktorých príchod na Veľkú Moravu teraz oslavujete. Oni, ktorí priniesli do Vašich zemí evanjelium, istotne poskytnú Vám mocnú pomoc, aby ste si drahý poklad ich dedičstva zachovali a viedli kresťanský život bohatý na dobré skutky. Nech dá Boh, aby sme o stave sv. Cirkvi u Vás čoskoro obdržali dobré správy a aby sme sa mohli s Vašimi biskupmi na začiatku II. zasadnutia všeobecného cirkevného snemu radostne stretnúť a ich objať. Keď teda Vám prejavujeme svoju veľkú lásku, vyprosujeme Vám hojnosť nebeských darov, ktoré nech sú Vám na útechu, posilnenie a pomoc a Vám milovanému národu nech prinesú pri zachovaní Kristovho pokoja a práv cirkvi bezpečný a rozmáhajúci sa rozkvet. Pavol VI.“ Archív Arcibiskupského úradu v Trnave. Obežník XI/ 1963, 27. júl 1963.

⁴² Katolícke noviny, roč. 78, č. 26, 30. jún 1963, *Posolstvo Svätého Otca Pavla VI.*, s. 1.

Koncilové rozhovory sa viedli predovšetkým okolo týchto piatich okruhov:

- odsúdenie komunizmu,
- zodpovednosť Židov za ukrižovanie Ježiša Krista,
- cirkev – zakotvilo sa, že najvyššiu moc v cirkvi predstavuje pápež so zborom biskupov,
- sloboda svedomia – človek má právo vyznávať akékoľvek náboženstvo, či byť ateistom,
- liturgia – povolenie konať bohoslužby v národných jazykoch,
- reformovať bohoslužby latinského obradu tak, aby sa zjednodušili a skrátili.

Pri príležitosti otvorenia druhého kola rokovaní Pavol VI. Vyjadril bolesť nad prázdnyimi miestami v chráme, ktoré boli určené biskupom z krajín, v ktorých cirkev trpela a voči jej utrpeniam odmietol byť slepý. Zároveň napomenul predstaviteľov takýchto krajín, aby zabránili príkoria, ktoré cirkev sprevádzajú a aby ukončili neoprávnený nepriateľský postoj k cirkvi.⁴³

Jeho vyjadrenia jednoznačne platili aj pre cirkev v Československu a potvrdil ich aj v posolstve po skončení druhého zasadnutia Druhého vatikánskeho všeobecného snemu, ktoré adresoval veriacim Československa. Text posolstva znel: „*Ctihodným bratom E. Nécseyovi, Ambrózovi Lazíkovi, Róbertovi Pobožnému a Františkovi Tomáškovi:*

„*Pretože sa po skončení druhého zasadnutia II. Vatikánskeho všeobecného snemu vraciate k svojmu ľudu, je nám príjemné popriať Vám mnoho šťastia a zdaru a zveriť Vám úlohu, aby ste milých synov kňazov, všetky Bohu zasvätené duše a všetkých veriacich, predovšetkým mládež, pracujúcich, postihnutých duševnými a telesnými bolesťami Naším menom pozdravili a ubezpečili ich tak o našej úplnej otcovskej blahosklonnosti. Zahrňujeme ich zvlášť veľkou láskou a prosíme Božského Vykupiteľa, aby slávnemu a nám tak milovanému ľudu Vášho národa udelil dary nebeskej milosti a kresťanskej radosti, doprial mu rozkvet a pokoj, že nech slúži dobru sv. cirkvi a v prospech Vašej vlasti. Žijúc verne podľa sv. viery, z ktorej nech potom čerpajú predsavzatie bezúhonne žiť, podnet pre vzájomnú lásku a nepremožiteľnú silu vytrvalosti a nech odovzdajú do opatrovania budúcim vekom poklad viery, v ktorej spočíva aj záruka večného pokroku a opravdová nehynúca dôstojnosť a sláva. Toto pranie nech posilňuje Vaše apoštolské požehnanie, ako záruka nebeskej pomoci a je dôkazom našej úprimne oddanej blahosklonnosti.*“⁴⁴

Ministerstvo školstva a kultúry sa dohodlo s biskupom Nécseyom, že z posolstva sa vypracuje vhodný úvod vo forme obežníka a rozpošle sa všetkým ordinárom, ktorí vlastným obežníkom budú o posolstve informovať svojich kňazov a nariadia im, aby bolo posolstvo Pavla VI. Prečítané veriacim 16.

⁴³ŠMÁLIK, Štefan. *Veľký štyridsaťročný*, ref. 10, s. 38.

⁴⁴MV SR Štátny archív v Bratislave, f. ZS KNV v Bratislave 1960 – 1969, Odbor školstva a kultúry, šk. č. 25, Text posolstva pápeža Pavla VI. – ohlasy, 2. február 1964.

Februára 1964. Zároveň cirkevní tajomníci mali sledovať reakcie veriacich na toto poslanstvo a poznatky mali písomne zaslať ministerstvu.

Z ich správ vyplývalo, že poslanstvo nevyvolalo žiadny rozruch ani medzi kňazmi ani medzi veriacimi. Kňazi vyzvali k dôslednému plneniu si povinností na pracovisku aj voči štátu a na zachovávanie mieru. Po omši sa veriaci k textu nevyjadrovali, mnohí údajne ani nepostrehli, že išlo o poslanstvo pápeža.⁴⁵

Pozornosť pomerom v republike bola venovaná aj na samotnom koncile, keď 28. Septembra otvorene vystúpili slovenskí biskupi v emigrácii a kritizovali proticirkevný charakter politiky vlády ČSSR. 20. Septembra vystúpil s prejavom kardinál Beran⁴⁶, v ktorom sa dotkol náboženskej slobody: „*U svojho stáda, ba aj u kňazov badal som nielen vážne ohrozenie viery, ale tiež ťažké pokušenie ku lži, k pretváрке a i k mravným pokleskom. Nech budú čím najskôr oslobodení všetci kňazi a jednoduchí veriaci, ktorí sú ešte stále vo väzení pre svoju náboženskú činnosť. Kde je cirkev nespravodlivými zákonmi vydaná napospas zlovôli jej nepriateľských úradov, nech tam bude obnovená jej vnútorná samospráva a uľahčené jej spojenie s Petrovým stolcom*“⁴⁷.

Tretie zasadanie, ktoré bolo najkratším zasadnutím, prebiehalo od 14. Septembra 1964 do 21. Novembra 1964; záverečné rokovania sa konalo v čase od 14. Septembra do 7. Decembra 1965. Výsledkom štyroch zasadnutí II. vatikánskeho koncilu boli nasledujúce konštitúcie, dekréty a deklarácie:

Konštitúcie⁴⁸

- Lumen Gentium (Svetlo národov)

⁴⁵MV SR Štátny archív v Bratislave, f. ZS KNV v Bratislave 1960 – 1969, Odbor školstva a kultúry, šk. č. 25, Text poslanstva pápeža Pavla VI. – ohlasy, 2. február 1964. Podobné poslanstvo poslal Pavol VI. aj po skončení III. sesie a v kostoloch sa čítalo 17. januára 1965: „*znovu prejavujeme našu zvláštnu dobroprajnosť voči Vaším milovaným národom. Preto i teraz s ochotným srdcom Vám ukladáme, aby ste všetkých kňazov a veriacich vyrozumeli, že s nepretržitou láskou stále na nich myslíme...znovu ich povzbudzujeme, aby bezpečne a pevne vytrvali vo vernosti voči Kristovi a cirkvi. Utiakajúc sa k nebeským patrónom Vašej vlasti Vám všetkým vyprosujeme hojnosť Božích darov.*“ ŠMÁLIK, Štefan. Veľký štyridsaťročný, ref. 10, s. 38.

⁴⁶Prof. ThDr. Josef Jaroslav kardinál Beran (*29. december 1888, † Plzeň, 17. máj 1969, Rím). Kňazskú vysviacku prijal v roku 1911. Od roku 1928 pôsobil ako docent pastorálnej teológie na Teologickej fakulte Univerzity Karlovej, v roku 1932 sa stal profesorom teológie. V tom čase bol už zároveň aj rektorom arcibiskupského kňazského seminára v Prahe. V roku 1942 bol väznený v koncentračných táboroch v Terezíne a v Dachau. V roku 1946 bol pápežom Piom XII. Menovaný za pražského arcibiskupa. V rokoch 1949 – 1963 bol protiprávne internovaný na viacerých miestach Československa (arcibiskupský palác v Prahe, Roželov, Růžodol, Paběnice, Mukařov, Radvanov). V roku 1963 bol prepustený, ale mal zákaz zdržiavať sa v Prahe a vykonávať svoj úrad. V roku 1965 bol pápežom Pavlom VI. menovaný za kardinála. Dostal povolenie na odchod z Československa a vzhľadom na okolnosti prebiehajúcich rokovaní československej vlády s Vatikán ostal Beran nartrvalo v Ríme, kde sa zapojil do rokovaní II. vatikánskeho koncilu. V Ríme založil České náboženské stredisko Velehrad. Zomrel v Ríme v roku 1969 a pochovaný je v kryptách Baziliky svätého Petra. Josef Beran bol v roku 1991 in memoriam vyznamenaný rádom Tomáša G. Masaryka I. triedy. V roku 1998 bol započatý proces jeho blahorečenia. *Encyclopaedia Beliana. Slovenská všeobecná encyklopédia v dvanástich zväzkoch. Druhý diel Bell – Czy, Encyklopedický ústav Slovenskej akadémie vied Bratislava : 2001, s. 40.*

⁴⁷ŠMÁLIK, Štefan. *Veľký štyridsaťročný*, ref. 10, s. 40.

⁴⁸Konštitúcia znamená ustanovenie, nariadenie. V tomto prípade je to pápežská listina vydaná namiesto buly, ktorou sa vyhlasujú cirkevné zákony, zriaďujú sa cirkevné provincie atď. TAKÁČOVÁ, Libuša a kol. *Kresťanská terminológia. Malý náučný a pravopisný slovník kresťanských termínov*. Združenie Jas, Zvolen: 1996, 2. vydanie, s. 32.

- Dei Verbum (Božie Slovo)
- Sacrosanctum Concilium (Svätý koncil)
- Gaudium et Spes (Radosť a nádej)

Dekréty⁴⁹

- Perfectae Caritatis (Dokonalá láska)
- Optatam Totius (Želaný stav)
- Presbyterorum Ordinis (Kňazský stav)
- Apostolicam Actuositatem (Apoštolská činnosť)
- Christus Dominus (Kristus Pán)
- Unitatis Redintegratio (Obnoviť jednotu)
- Orientalium Ecclesiarum (Východné Cirkvi)
- Ad Gentes (K národom)
- Inter Mirifica (Medzi podivuhodnými)

Deklarácie

- Dignitatis Humanae (Mimoriadny význam výchovy)
- Nostra Aetate (V našej dobe)
- Gravissimum Educationis (Dôstojnosť ľudskej osoby).⁵⁰

Obdobie po návrate biskupov z koncilových stretnutí dávalo príležitosť pre cirkevných tajomníkov, ktorí podávali hlásenia nadriadeným orgánom o činnosti a správaní sa kňazov a veriacich. Z oblasti Západoslovenského kraja bola zaslaná správa, že v pokoncilovom období sa v mnohých farnostiach účasť veriacich začala zvyšovať, a to nielen na bohoslužbách, ale predovšetkým sa zvýšil počet cirkevných obradov ako sú krsty, sobáše a pohreby. Percentuálne zvýšenie v tomto prvom štvrtroku oproti rokom predchádzajúcim autor správy odhadoval na cca. 6-9 %. Tento stav bolo podľa správy možné pripisovať nasledovným faktorom:

- Druhý vatikánsky koncil a sním spojené automatické zvýšenie aktivity duchovných a ich laických pomocníkov,
- verejná mienka o tom, že nastalo určité uvoľnenie v protináboženskej propagande a tiež isto, že nastalo určité uvoľnenie medzi cirkvou a štátom,
- zavádzanie nových liturgií v materinskom jazyku veriacich, čo nesporne zvyšovalo záujem aj takzvaných výročných návštevníkov kostolov.⁵¹

⁴⁹Dekrét znamená rozhodnutie koncilu, resp. biskupov s platnosťou zákona. SALAJKA, Milan. *Slovník náboženských a teologických výrazů a pojmů (pro školu, pracovní a dům)*. Církev československá husitská : 2000, s. 19.

⁵⁰Dostupné na internete: <http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil>, 13.10.2014.

⁵¹MV SR Štátny archív v Bratislave f. ZS KNV v Bratislave 1960 – 1969, Odbor školstva a kultúry, šk. č. 42, Správa o cirkevno-politickej situácii v Západoslovenskom kraji za 1. štvrtrok 1966. Rozbor účasti veriacich na náboženských obradoch.

Správa ďalej konštatovala, že Katolícka cirkev na Slovensku sa snažila aktivizovať aj ďalšími prostriedkami, ako boli:

- snaha o obsadenie všetkých diecéz riadnymi biskupmi,
- upravenie a zlepšenie podmienok kňazského dorastu,
- voľnejší prístup k mládeži tým, že by mohli vyučovať náboženstvo v kostoloch respektíve na farách,
- dosiahnuť väčšiu politickú a hospodársku nezávislosť na štáte,
- obnovenie reholí,
- zodpovednosť biskupov za katolícku tlač,
- rozpustenie celoštátneho Mierového výboru katolíckeho duchovenstva.

Napriek tomu, že tieto požiadavky sa zo strany veriacich často ozývali, nebolo možné, podľa uvedenej správy, k ich realizácii pristúpiť.⁵² Podobný stav možno predpokladať aj v ostatných dvoch slovenských krajoch, i keď sa nám obsahovo podobnú správu nepodarilo nájsť. V súlade so závermi koncilu úlohou národných biskupských konferencií sa uskutočnila reforma liturgie, pričom sa veľký dôraz kládol na aktívnu účasť veriacich na obradoch, používanie národných jazykov v liturgii a na úpravu liturgických priestorov (otočenie oltára smerom k ľudu, ambona). Uvedením reformy do praxe bola v Československu poverená Celoštátna liturgická komisia zriadená Zborom biskupov a ordinárov Československa.⁵³ Tieto zmeny boli v rôznych častiach Slovenska prijímané a aplikované, či už samotnými kňazmi alebo i veriacimi rôzne. Názory na liturgické zmeny možno plasticky sledovať v dotazníku, ktorý zaslal biskup Ambróz Lazík kňazom Trnavskej administratúry. Jeho cieľom bolo získať odpovede na šesť nasledujúcich otázok:

1. *Či liturgická reforma na poli pastorálnom zaznamenala pokrok alebo úpadok? Aký?*
2. *Či počet veriacich navštevujúcich v nedeľu a sviatky svätú omšu následkom liturgickej reformy sa zväčšil alebo upadol?*
3. *Či účasť na iných slávnostiach, najmä vo Veľkom týždni, vzrástla alebo upadla, najmä čo sa týka prijímania sviatosti?*
4. *Či zaradenie ľudovej reči viedlo k uvedomelejšej a aktívnejšej účasti?*
5. *Či spev a spoločné prejavy účasti mali pozitívny alebo negatívny vplyv?*
6. *Ako reagovali veriaci na zavedenie ľudovej reči, na nové zariadenia v kostole (sedile, ambo, legile), na zjednodušenie obradov a kultových predmetov vôbec?*⁵⁴

⁵²MV SR Štátny archív v Bratislave, f. ZS KNV v Bratislave, Odbor školstva a kultúry 1960 – 1969, šk. č. 42, Správa o cirkevno-politickej situácii v Západoslovenskom kraji za 1. štvrťrok 1966. Vplyv koncilu na náboženský život.

⁵³Ustanovujúce zasadnutie komisie sa konalo 25. februára 1965; na jej čele stál biskup Lazík; pre potreby prípravy a schvaľovania liturgických textov (v oboch jazykoch) boli zriadené dve subkomisie, pre Čechy na čele s Františkom Tomáškom a pre Slovensko na čele s Ambrózom Lazíkom.

⁵⁴Archív Arcibiskupského úradu v Trnave. Odpoveď na liturgický dotazník, 1967.

Na základe odpovedí zaslaných úradu jednotlivými kňazmi možno konštatovať, že „*liturgická reforma zaznamenala rozhodný pokrok. Veriaci ju prijali s radosťou, najmä preto, že liturgii môžu lepšie rozumieť a že sa im umožnila aktívnejšia účasť na bohoslužbách.*“⁵⁵ Podľa hlásení z niektorých obcí sa dokonca zvýšil počet veriacich navštevujúcich bohoslužby či už v nedeľu alebo počas sviatkov (Veľký týždeň)⁵⁶, no podľa väčšej časti kňazov sa reforma priamo účasti veriacich nedotkla.⁵⁷

Nesporne pozitívny ohlas však zaznamenalo zavedenie národných jazykov do liturgie. Stalo sa tak na návrh celoštátnej liturgickej komisie zo dňa 22. júna 1965. Pastierskym listom bola oznámená významná udalosť – povolenie používať pri službách Božích národné jazyky.⁵⁸

Kontaktné údaje

PhDr. Lenka Pavlíková
riaditeľka
Štátny archív v Bratislave
pracovisko Križkova 7
811 04 Bratislava
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
Lenka.Pavlikova@mvsr.vs.sk

⁵⁵ Archív Arcibiskupského úradu v Trnave. Odpoveď na dotazník, Rímskokatolícky farský úrad Čajkov, 20. 09.1967. Liturgickú reformu privítalo zhruba 95% kňazov: „*Liturgická reforma na pastorálnom poli znamená pokrok. Týka sa to v prvom rade zrozumiteľnosti ohľadom materinskej reči a pochopu všetkého, čo sa veriacemu ľudu v obnovennej liturgii predkladá*“ (Dolný Pial), „*reforma dokázala byť úspešnou tým, že na bohoslužby chodia už aj takí, čo predtým do kostola temer vôbec nechodili*“ (Čeladince), „*liturgická obnova znamená pokrok, lebo veriaci sa môžu v svojej reči zapojiť do obradov, väčšia je ich pozornosť, môžu lepšie sledovať kňaza v konaní bohoslužby*“ (Zavar), „*veriaci začínajú správnejšie chápať zmysel svätej omše a sviatostí*“ (Nemčiňany)“ Archív Arcibiskupského úradu v Trnave, Odpovede na dotazník, Rímskokatolícky farský úrad Dolný Pial, 20.09.1967, Čeladice 13.09.1967, Zavar 30.10.1967, Nemčiňany 20.09.1967.

⁵⁶ „*Liturgická obnova privádza veriacich k väčšej zbožnosti v kostole, ich počet sa na niektorých omšiach citelne zvýšil.*“ Archív Arcibiskupského úradu v Trnave, Liturgický dotazník z farnosti Nové Mesto nad Váhom z 10. októbra 1967.

⁵⁷ „*Je to asi približne rovnako. Nezväčšil sa a ani nezmenšil. Tí totiž, čo nechodia na bohoslužby pre svoju ľahostajnosť náboženskú alebo iné príčiny, ani nevidia o novej liturgii. Možno však povedať, že sa aspoň udržal počet veriacich, čo by sa azda nebolo stalo, keby ľud nebol tak zapojený do liturgie, ako je teraz*“ (Čajkov), „*Počet návštevníkov bohoslužieb sa sotva zväčšil. Súdim tak podľa skoro rovnakého zvončeka, tých, čo trvale stáli bokom, ani reforma nezachytila. Avšak nemožno hovoriť ani o úpadku návštevy napriek rozličným okolnostiam v jarnom, letnom a jesennom období /nedeľné brigády, hody na okolí, zájazdy, športové podujatia, rekreácie atď./*“ (Trnava, na Kopánke), „*Počet veriacich navštevujúcich v nedeľu a vo sviatky sv. omšu následkom liturgickej reformy je rovnaký*“ (Kozárovce), „*Nemôžem povedať, že by sa počet veriacich navštevujúcich v nedeľu a vo sviatok sv. omšu zväčšil. Úpadok nepozorujem, ale počet s nezväčšuje, ak niečo, to je skoro nepozorovateľne a možno to vysvetliť aj inými okolnosťami a nie liturgickou obnovou*“ (Trnava – mesto). Archív Arcibiskupského úradu v Trnave, Odpoveď na dotazník. Rímskokatolícky farský úrad Čajkov 20. september 1967, Trnava, na Kopánke 4. 10. 1967, Kozárovce 28.09. 1967, Trnava - mesto, nedatované.

⁵⁸ Archív Arcibiskupského úradu v Trnave.

USKUTOČŇOVANIE DRUHÉHO VATIKÁNSKEHO KONCILU A „MIMORIADNE JUBILEUM“ 1966 V ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKE

György Herdics – Jana Vallová – Pavol Zemko

Abstrakt

Druhý vatikánsky koncil (1962 – 1965) sa svojim aggiornamentom stal veľkou nádejou pre Cirkev. A preto po skončení Druhého vatikánskeho koncilu vyhlásil pápež bl. Pavol VI. apoštolskou konštitúciou *Mirificus eventus* mimoriadne jubileum – *Milostivý rok*, ktorý trval od 1. januára 1966 do Turíc, 29. mája 1966 s cieľom poďakovať sa za prípravu a uskutočnenie Druhého vatikánskeho koncilu.

Kľúčové slová

Druhý vatikánsky koncil, pápež bl. Pavol VI., mimoriadne jubileum

Druhý vatikánsky koncil (1962 – 1965) začatý bl. Jánom XXIII. (1958 – 1963) sa svojim aggiornamentom stal veľkou nádejou pre Cirkev.⁵⁹ Všetci veriaci si totiž hlbšie uvedomili svoju úlohu v Cirkvi, ktorá je živým organizmom. Pretože Cirkev je povinná hlásať Božie slovo najzrozumiteľnejším spôsobom súčasnej generácii tak, aby si aj ona pri všetkom zhone a roztržitosti doby zachovala vieru a bola ju schopná ako zrozumiteľnú, pochopiteľnú a prístupnú odovzdať aj ďalším pokoleniam.⁶⁰ Lebo prvým a najhlavnejším cieľom koncilu bola vnútorná obnova Cirkvi a jej veriacich.⁶¹

A preto po skončení II. VK vyhlásil pápež bl. Pavol VI. (1963 – 1978) apoštolskou konštitúciou *Mirificus eventus* mimoriadne jubileum – *Milostivý rok*, ktorý trval od 1. januára 1966 do Turíc, 29. mája 1966, s cieľom poďakovať sa za prípravu a uskutočnenie Druhého vatikánskeho koncilu. Zároveň mala celá Cirkev vyprosovať Božiu pomoc pre získanie bohatých plodov koncilu, že by tak veriaci využili skvelú príležitosť na osvieženie kresťanskej čnosti, čo by sa malo prejaviť – podľa želania koncilu – ako vytúžená obnova individuálneho, rodinného, verejného a sociálneho života.⁶²

Prežívanie tohto *Jubilea*, ktoré podľa želania pápeža malo vo všetkých prebudiť vrcholnú túžbu po vlastnej obnove, sa hlavne v pôstnom období sústredilo na vhodné príhovory a kázne. Tieto vychádzali podľa spoločného postupu všetkých biskupov a ordinárov v jednotlivých diecézach ČSSR ako

⁵⁹ Porov. *Pastiersky list biskupov a ordinárov ČSSR veriacim k uvedeniu jazykového dekrétu z 5. júla 1965.*

⁶⁰ Porov. *ACEN č. 16/1965, s. 2.*

⁶¹ Porov. *Pastýrský list kapitulného vikára Josefa Glogara o II. vatikánskom koncile.* Olomouc: 29. 11. 1965. In *Patýrské listy*, s. 92 – 95.

⁶² Porov. *Obežník č. V. CMV KD ČSSR, s. 3.*

súčasť diecéznych obežníkov a časť z nich vydal i Celoštátny mierový výbor katolíckeho duchovenstva v Prahe, 7. Marca 1966.⁶³

Príhovory a kázne *Jubilea* o dekrétach koncilu boli prednesené na Tretiu pôstnu nedeľu (konštitúcia o liturgii *Sacrosanctum concilium*), na Štvrtú pôstnu nedeľu (konštitúcia o Cirkvi *Lumen gentium*), na Piatu pôstnu nedeľu (dekrét o laikoch *Apostolicam actuositatem*), na veľkopôstne triduum 3 kázne na verš z *Jn 14, 6*: „*Ja som pravda,*“ na Veľkonočnú nedeľu (z konštitúcie o Cirkvi v dnešnom svete na myšlienky – *Boh je; Ľudská duša je nesmrteľná; Večný život je taký, aký si ho pripravíme*), na Bielu nedeľu (tiež z konštitúcie o Cirkvi v dnešnom svete – *Zvlášť o tom, komu a čo Cirkev hovorí*) a na Svätodušnú nedeľu boli všetci v príhovore vyzvaní, *Aby milosť a požehnanie koncilu vedeli oceniť, prežívali ho a dávali ho ďalej.*⁶⁴

V príhovore na Trtetiú pôstnu nedeľu o konštitúcii *Sacrosanctum concilium* sa v závere píše o slovách Sv. Otca, ktorý Druhý vatikánsky koncil prirovnal k prameňu a život po koncile zase prirovnal k rieke vytekajúcej z tohto prameňa. Čím chcel naznačiť, že ukončením koncilu sa obroda Cirkvi nekončí, ale práve naopak – ešte len začína.⁶⁵

Preto podľa tohto modelového typu na jednotný príhovor v rámci bohoslužieb v ČSR vyplýva veľká nádej biskupov a ordinárov v spojení so Sv. Otcem, že sa podarí táto duchovná obnova aj u 45ász a predpokladu, že komunistický systém umožní vykročiť na nové cesty pokoncilovej liturgie.⁶⁶

Túto nádej mala Cirkev v Československu aj preto, lebo k záverom Druhého vatikánskeho koncilu sa prihlásil i Celoštátny výbor Mierového hnutia katolíckeho duchovenstva v Československej republike na svojom zasadnutí v Prahe 7. Marca 1966, keď vo svojom obežníku nazval myšlienky koncilu veľmi úzko blízke náplni svojej práce a svojim myšlienkam, ktoré už roky hlása.⁶⁷

A tak, hoci štátna komunistická moc si pozorne sledovala správanie biskupov po návrate zo zasadnutí na Druhom vatikánskom koncile, ktorý iste ďalekosiahlo ovplyvnil vývoj náboženského života vo svete a výrazne sa prejavil i v ČSR,⁶⁸ predsa len dovolila svojim aktívnym prívržencom, aby si do svojho Obežníka napísali smelé a pritom hlboko teologicky pravdivé slová. Aj tie pomohli k realizácii projektu obnovy Cirkvi, ktorá žila svoj život uprostred socialistickej skutočnosti. A ten nebol odtrhnutý od života veriacich ľudí v Cirkvi na celom svete, lebo chcel od svojich duchovných pastierov počuť len Božie slovo, ktoré by ho posilňovalo na jeho ceste k večnej spásy, ale ktoré by

⁶³ Porov. *Tamže*, s. 1 – 30.

⁶⁴ Porov. *ACEN III./ 1966*.

⁶⁵ Porov. *Tamže*.

⁶⁶ Porov. *Tamže*.

Porov. *List papeže Pavla VI. z 3. 12. 1965 ctihodným bratřím Eduardu Nécseyovi, Ambroži Lazíkovi, Róbertovi Pobožnému a Františku Tomáškoví*. In *ÚVA Praha*.

⁶⁷ Porov. *Obežník č. V. CMV KD ČSSR*, s. 4.

⁶⁸ Porov. *Informační zpráva o činnosti biskupu po návratu z II. vatikánského koncilu*. Praha: 23. Ledna 1964. In *ÚVA Praha*.

mu pomáhalo aj riešiť otázky pozemského života. Preto bolo iste nanajvyššie potrebné, aj podľa mierových kňazov spolupracujúcich s vtedajšou vládou, aby kňazské príhovory boli nanajvyššie životné a nevyhýbali sa problémom doby.

Preto po skončení *Jubilea* v komunistickom Československu napriek vplyvu doby vládla radosť pri nevyhnutnom a nekompromisnom uvádzaní ovocia koncilu – obrodo ducha, lásku ku všetkým a účasť na každom dobrom diele – do života.

Čo je v konečnom dôsledku úlohou všetkých ľudí, v každej dobe a v každom podujatí, aby medzi nami bola trvalá láska, sila a trpezlivá odhodlanosť v nej zotrvať.⁶⁹

Použité informačné zdroje

Acta curiae episcopalis Neosoliensis, č. 16/ 1965.

Acta curiae episcopalis Neosoliensis, III./ 1966.

BUZALOVÁ, S.: Resumé, s. 53. In: HERDICS, G. – VALLOVÁ, J. - ZEMKO, P.: Dies academicus III. (Služba ako potrebný dar všetkým). Zborník z domácej vedeckej konferencie, Gabčíkovo 7.marca 2015. Trnava: Ivona Matúšová, 2015, 28 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 43 – 0.

HERDICS, G.: Trojročná príprava na Rok blahoslaveného Ladislava Batthyány – Strattmanna 2018. In: HERDICS, G. – ZEMKO, P.: Dies academicus I. (Služba ako potrebný dar všetkým). Zborník z domácej vedeckej konferencie, Gabčíkovo 7.marca 2015. Trnava: Ivona Matúšová, 2015, 28 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 43 – 0.

HERDICS, G. – VALLOVÁ, J. - ZEMKO, P.: Dies academicus II. (Pragma v sociálnej práci). Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie, Kalocsa, Maďarsko 19.septembra 2015. Trnava: Ivona Matúšová, 2015, 36 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 44 – 7.

HERDICS, G. – VALLOVÁ, J. - ZEMKO, P.: Matriculatio 2015/2016. Veni sanctae z príležitosti nového akademického roku 2015/2016, 26.septembra 2015. Trnava: Ivona Matúšová, 2016, 16 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 46 – 1.

Informační zpráva o činnosti biskupa po návratu z Druhého vatikánskeho koncilu. Praha: 23.ledna 1964. In: ÚVA Praha.

KLEMENT, M.: Svätý rok milosrdenstva v Katolíckej cirkvi, s. 10 - 31. In: HERDICS, G. – VALLOVÁ, J. - ZEMKO, P.: Dies academicus III. (Služba ako potrebný dar všetkým). Zborník z domácej vedeckej konferencie, Gabčíkovo 7.marca 2015. Trnava: Ivona Matúšová, 2015, 28 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 43 – 0.

⁶⁹ Porov. Obežník č. V. CMV KD ČSSR, s. 30.

List papeže Pavla VI. Z 3. 12. 1965 ctihodným bratřím Eduardu Nécseyovi, Ambroži Lazíkovi, Róbertovi Pobožnému a Františku Tomáškoví. In: *ÚVA Praha*.

Obežník č. V. CMV KD ČSSR.

Pastiersky list biskupov a ordinárov ČSSR veriacim k uvedeniu jazykového dekrétu z 5.júla 1965.

Pastýřský list kapitulního vikáře Josefa Glogara o Druhém vatikánském koncile. Olomouc: 29. 11. 1965. In Pastýřské listy, s. 92 – 95.

ĎAPUŠÍK, R.: *Prínos pohľadu svätého Jána Pavla II. v encyklike Dives in misericordia k hlbšiemu chápaniu pojmu milosrdenstvo, s. 32 – 40. In: HERDICS, G. – VALLOVÁ, J. - ZEMKO, P.: Dies academicus III. (Služba ako potrebný dar všetkým). Zborník z domácej vedeckej konferencie, Gabčíkovo 7.marca 2015. Trnava: Ivona Matúšová, 2015, 28 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 43 – 0.*

VALLOVÁ, J.: *Správne konanie pre sociálnych pracovníkov (vybrané kapitoly zo správneho práva) – extrakt otázok z platnej legislatívy. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2010. ISBN 978 – 80 – 89271 – 86 – 3.*

VALLOVÁ, J.: *Chudoba ako jav ohrozujúci našu spoločnosť. In: Via socialis, roč. I, č. 1/2015, s. 25 – 32. Senec: Glória. ISSN 1339 – 892X.*

ZEMKO, P.: *Sasinkov prínos pre cirkevnú hudbu. In: Adoramus Te, časopis o duchovnej hudbe, roč. II, č. 1/ 99, s. 7 – 9.*

ZEMKO, P.: *Takýchto homiletov potrebujeme. In: Duchovný pastier. Revue pre teológiu a duchovný život. Roč. LXXXI, č. 10, december 2000, s. 466 – 468. Trnava: Spolok sv. Vojtecha – Vojtech, spol. s r.o. ISSN 0139 – 861X.*

ZEMKO, P.: *Slovenské homiletické časopisy. In: Duchovný pastier. Revue pre teológiu a duchovný život, roč. LXXXII, č. 9, november 2001, s. 397 – 402. Trnava: Spolok sv. Vojtecha – Vojtech, spol. s r.o. ISSN 0139 – 861X.*

ZEMKO, P.: *Sasinkovo bohatstvo svetla. In: Duchovný pastier, revue pre teológiu a duchovný život, roč. LXXXV, č. 10, december 2004, s. 607 – 610. Trnava: Spolok sv. Vojtecha – Vojtech, spol. s r.o. ISSN 0139 – 861X.*

ZEMKO, P.: *Homiletické smernice. Z dejín homiletiky na Morave, v Čechách a na Slovensku. Trnava: Dobrá kniha, 2007, 117 s. ISBN 978 – 80 – 7141 – 565 – 7.*

ZEMKO, P.: *Základná homiletika a homílie na rok A. Trnava: Ivona Matúšová, 2012, 228 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 19 – 5.*

Kontaktné údaje

Dr.h.c.mult. doc. PhDr. PaedDr. ThLic. Herdics György, PhD, MBA, LL.M –
mim.prof.

VŠZaSP sv. Alžbety Bratislava

Detašované pracovisko bl. Ladislava Batthyány – Strattmanna

P.O.Box 58

930 05 Gabčíkovo

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

herdics@unids.sk

a

doc. JUDr. Jana Vallová, PhD

VŠZaSP sv. Alžbety Bratislava

Detašované pracovisko bl. Ladislava Batthyány - Strattmanna

P.O. BOX 58

930 05 Gabčíkovo

a

Ministerstvo vnútra SR

Odbor všeobecnej vnútornej správy

Drieňová 22

826 86 Bratislava 29

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Jana.Vallova2@minv.sk

a

doc. ThLic. Mgr. Pavol Zemko, Th. D., Ph.D.h.c., O.C.H.

VŠZaSP sv. Alžbety Bratislava

Detašované pracovisko bl. Ladislava Batthyány – Strattmanna

P.O.Box 58

930 05 Gabčíkovo

a

Haulikov inštitút

Tehelná 6/B

917 01 Trnava

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

pavolzemko@gmail.com

RESUMÉ

Bilancia, vzájomnosť, aplikácia – spája všetky tri príspevky, ktoré odznali na konferencii, čo sa uskutočnila pod rovnomenným názvom.

Profesorka Miriam Bitterová vo svojom príspevku *bilancuje* národný projekt SR: Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti. A to všetko s bohatými grafmi, tabuľkami a obrázkami s komplexným názvom: *Ekonomická a sociálna bilancia študijných programov vysokých škôl v kontexte národného projektu SR „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“*.

Bilancovanie Druhého vatikánskeho koncilu v dobových komentároch prináša aplikáciu jeho záverov v dosahu na naše Slovensko. Konferenčný príspevok doktorky Lenky Pavlíkovej: *Druhý vatikánsky koncil a jeho odraz na Slovensku*, tiež hovorí o našej *vzájomnej* spätosti s dianím Katolíckej cirkvi na celom svete.

Aby bol *koncil* správne *aplikovaný*, vyhlásil pápež bl. Pavol VI. Mimoriadne jubileum – a o tom je príspevok profesora Herdicsa, docentky Vallovej a docenta Pavla Zemka.

Nech nás výstupy z konferencie *vzájomne* obohatia, aby sme vždy správne aplikovali a bilancovali a to aj v Svätom roku milosrdenstva 2015 – 2016.

György Herdics – Jana Vallová – Pavol Zemko

DIES ACADEMICUS IV.
Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie
BILANCIA, VZÁJOMNOSŤ, APLIKÁCIA

Kecskemét, Maďarsko 9.apríla 2016

Vydavateľ: Ivona Matúšová, Trnava, 2016
1. vydanie

Zborník je recenzovaný.

Text neprešiel jazykovou úpravou.

ISBN 978-80-89413-52-2